№ 62 ISSN 1027-3875 31 yanvar 2009

KHAZAR VIEW

XƏZƏR XƏBƏR

ELMİ-KÜTLƏVİ, BƏDİİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

www.khazar.org

ELMİ-KÜTLƏVİ,
BƏDİİ-PUBLİSİSTİK
TOPLU

1995-ci ilin
yanvarından ayda 2 dəfə çıxır

Təsisçi:
XƏZƏR UNİVERSİTƏSİ

Baş redaktor:
Hamlet İSAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

Redaksiya heyəti:
Camal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Cəmil HƏSƏNLİ
Bəhlul ABDULLA
Nizami CƏFƏROV
Əfqan ABDULLAYEV
İsmət ƏHMƏDOV

Rəssam:
Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Əminə M.Rzaqızı
Fotomüxbir:
Xeyrulla HACƏLİYEV

Ünvanımız:
Bakı, Məhsəti küçəsi 11,
("Neftçilər" metrosunun yanı)
Faks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93

Şəhadətnamə: 255
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

Müəlliflərlə
redaksiyanın mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər
Əlyazmalar geri qaytarılmır
Xəzər Universitəsi
mətbəəsində çap edilmişdir

SCIENTIFIC-POPULAR
LITERARY-PUBLICISTIC
COLLECTION

It has been publishing twice
a month since January, 1995

Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet ISAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
Jamal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Jamil HASANLI
Bahlul ABDULLA
Nizami JAFAROV
Afgan ABDULLAYEV
İsmat AHMADOV

Design by:
Rafig ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Amina M. Rzaqizi
Photoreporter:
Kheyrulla HACALIYEV

Address:
11 Mahsati str., Baku,
(near the "Neftchilar" metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93

Certificate: 255
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

The opinions of authors
and editors
could be independent
Manuscripts are not returned
Published by
Khazar University Press

OXUYUN
Bu nömrədə

XƏZƏR UNİVERSİTƏSİNDƏ ÇALIŞAN MƏZUNLARLA GÖRÜŞ 5

Elmira Əliyeva
XALQI DİZ ÇÖKDÜRMƏK OLMAZ! 8

Инаугурационная речь президента Обамы 12

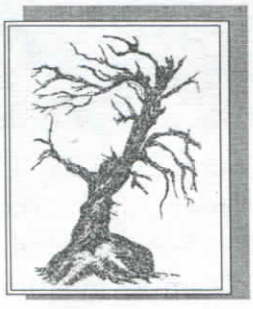
ИНАУДЕР
ТАК ИЛИ ИНАЧЕ ... 20

M.Dubinski
QADIN – MƏŞHUR VƏ GÖRKƏMLİ ADAMLARIN HƏYATINDA 24

USAQ DÜNYASI
35

Syuqoro Yamamoto
QURUMUŞ AĞAC 29

UNİVERSİTƏ XƏBƏRLƏRİ

"ELM VƏ SƏNƏT MƏCLİSİ"NİN NÖVBƏTİ MƏŞĞƏLƏLƏRİ

Yanvarın 13-də "Elm və sənət məclisi"nin növbəti – 24-cü məşğələsi oldu. XIV əsr ərəb tarixçisi və filosofu İbn Xəldunun yaradıcılığına həsr olunmuş məşğələni Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı açaraq, məşhur alimin həyat və fəaliyyəti haqqında ümumi məlumat verdi.

Ege Universitəsinin (Türkiyə) professoru, Dr. Ahmet Arslan "İbn Xəldun: böyük islam filosofu və sosioloqu" mövzusundakı məruzəsində İbn Xəldunun cəmiyyətin inkişafı barədə təlimini izah etmiş, sosial və iqtisadi görüşlərinə münasibət bildirmişdir.

Müzakirələrdə filologiya elmləri doktoru, professor Kamil Vəli Nərimanoğlu, Dr. Ağalar Məmmədov, tarix elmləri doktorları Şahin Fərzəlibəyli, Solmaz Rüstəmova - Tohidi, fəlsəfə elmləri doktoru Aydın Əhmədov, tarix elmləri namizədi Esmeralda Ağayeva iştirak etdilər.

* * *

Yanvarın 15-də "Elm və sənət məclisi"nin növbəti – 25-cü məşğələsi oldu. İslam və müasirləşmə mövzusuna həsr olunmuş məşğələni Xəzər Universitəsinin rektoru, professor Hamlet İsaxanlı açaraq, qloballaşan dünyada islam dininin rolu və əhəmiyyətindən bəhs etdi.

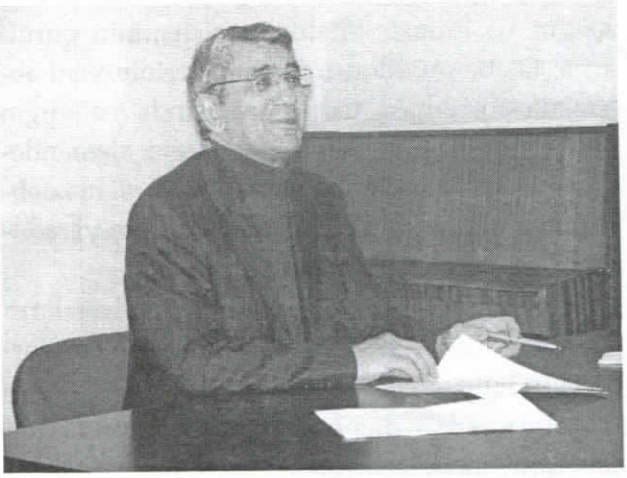
Ege Universitəsinin (Türkiyə) professoru, Dr. Ahmet Arslan "İslam və modernləşmə" mövzusundakı məruzəsində ictimai və elmi-texniki tərəqqi şəraitində dini müddəaların müasir yozumundan danışmışdır.

* * *

Müzakirələrdə tarix elmləri doktoru Şahin Fərzəlibəyli, Dr. Ağalar Məmmədov iştirak etdilər. Məruzəçi tələbələrin suallarını cavablandırdı.

XƏZƏR UNİVERSİTƏSİNDƏ ÇALIŞAN MƏZUNLARLA GÖRÜŞ

Yanvarın 17-də Xəzər Universitəsinin qurucusu və rektoru, professor Hamlet İsaxanlının Xəzər Universitəsində çalışan (Xəzər Universitəsini bitirmiş) məzunlarla çox səmimi və maraqlı görüşü oldu. Görüşü açaraq çıxış edən professor Hamlet İsaxanlı Xəzər Universitəsinin öz məzunları ilə hər zaman fəxr etdiyini və onların xoş soraqlarına, təqdirə layiq uğurlarına sevindiyini bildirdi. Xəzər Universitəsinin dünya və Azərbaycanın təhsil arenasında mühüm və özünəməxsus yeri ilə fərqləndiyini qeyd etdi. Dedi ki, universitəmiz günbəgün güclənir, inkişaf edir və yeni uğurlar qazandıqca Azərbaycanın təhsil sisteminin bütövlükdə inkişafına öz töhfələrini verir. **Rektor son bir ildə Xəzər Universitəsinin əldə etdiyi başlıca uğurları dəyərləndirdi, son olaraq, 16 yanvar 2009-cu il tarixində Xəzər Universitəsi nəzdindəki "Dünya" məktəbinin IBO (International Bachalarate Organisation) tərəfindən IB world school rəsmi statusu qazandığını bildirərək, bunun bütün əməkdaşlarımız üçün sevindirici hal olduğunu söylədi.**

Görüşdə professor Hamlet İsaxanlı Xəzər Universitəsini bütün xalqımız, dövlətimiz və biz məzunlar və gələcək tələbələr, elm adamları üçün qurduğunu söylədi. Bildirdi ki, biz, xüsusilə Xəzər Universitəsinin məzunları daha əzmlə işləməliyik. Dünyanın müxtəlif böyük ölkələrində, tanınmış şirkətlərdə çalışan, hətta başı ailə qayğılarına qarışmış hər bir məzun öz universitəsinin uğurları ilə fəxr etmək, onun adını qürurla çəkmək istəyir. Eyni zamanda, Xəzər Universitəsinin daha da güclənməsi üçün əmək sərf etmək lazım gəldiyini dərk edir. Bu baxımdan görəcəyimiz işlər çoxdur. Görüşümüzün əsas məqsədi universitəmizi bitirən bütün məzunların uğurları ilə tanış olmaqdır. Onlarla daha sıx əlaqələrin qurulması, görüşlərin keçirilməsi və onların təşkilatlanmasında Xəzər universitəsində çalışan məzunlarımızın üzərinə də xeyli iş düşür.

Görüş iştirakçıları xarici ölkələrdə və Azərbaycanda çalışan məzunlarımızla bir araya gəlməyin yolları haqqında müxtəlif fikirlər söylədilər. Nəticədə qərara alındı ki, internet və Xəzər Universitəsinin rəsmi saytı vasitəsilə məzunlarla ilkin virtual əlaqələrin qurulmasına başlansın. Bu məqsədlə məzunlardan ibarət işçi qrup da yaradıldı.

Günel MUSTAFAYEVA

YÜKSƏK SƏVİYYƏLİ KADRLARIN İŞƏ CƏLB OLUNMASININ BƏZİ MƏQAMLARI

1991-ci ildə Azərbaycan öz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ölkəmizdə fəaliyyət göstərən dövlət ali məktəbləri ilə yanaşı özəl ali məktəblər meydana gəlməyə başladı. Ali məktəblərin sayının artması ali məktəblərdə təhsil alanların da say artımına gətirib çıxardı. Belə bir dövrdə ali məktəblərdə təhsilin yüksək keyfiyyətinin təmin edilməsi xeyli çətinləşsə də, həmişə ön planda durmalıdır.

Azərbaycanda, özəl ali məktəblərlə müqayisədə, dövlət ali məktəblərinin (daha doğrusu, "dövlət" sözünün) nüfuzunun xeyli yüksək olduğu bir vaxtda, təbii ki, təhsildə məhz keyfiyyət yolunu seçən özəl ali məktəblər uğurlar qazana bilər və onların fəaliyyəti uzunömürlü ola bilər. Təhsilin keyfiyyəti məsələsini kağız üzərində birinci göstərib, tədris prosesində bunu yaddan çıxaran (bəlkə də bilərəkdən unudan) özəl ali məktəblər isə, sözsüz ki, zamanın süzgəcindən keçə bilməyəcək və gec-tez ölkənin təhsil müstəvisindən silinəcəklər (əslində isə, "dövlət ali məktəbləri bundan tam sığortalanıb" demək də tezdir).

Hər hansı bir ali məktəbdə yüksək keyfiyyətli təhsil vermək üçün bir sıra vacib amillərə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Müasir təhsil modelinin və tədris proqramlarının tətbiqi, tələbələrin bilik səviyyələrinin müasir metodlarla qiymətləndirilməsi, geniş beynəlxalq əlaqələrin yaradılması, zəngin və müasir kitabxana sisteminin qurulması, tələbə-müəllim münasibətlərinin yeni abhavada qurulması, tədris prosesində şəffaflığın təmin olunması, təhsildə korrupsiya elementlərinə qarşı ciddi mübarizə aparılması, ali məktəblər arasında halal rəqabət atmosferinin yaradılması və s. belə amillərdəndir.

Ali məktəblərdə yüksək səviyyəli kadrların işə cəlb edilməsi isə bu yolda ən vacib amillərdən biri kimi qeyd edilməlidir.

Təbii ki, uzun illər boyu təhsil sahəsində çalışan mütəxəssislərin əksəriyyəti hər hansı bir dövlət ali məktəbində, eləcə də bir sıra başqa dövlət təşkilatlarında, ştat işçisi olaraq çalışırlar. Lakin bu müəllimlərin, eyni zamanda, özəl ali məktəbdə də işləməsi xeyli fərqli fikirlər doğurur. Bu hal, özəl ali məktəblərdə kadr potensialının zəifliyinin göstəricisinə çevrilir və həmin ali məktəblərə "baş qaxıncı" olur.

«Müəllim eyni zamanda iki və daha çox ali məktəbdə dərs deyirsə, o, gücünü bir neçə istiqamətdə payladığından işini səmərəli görə bilmir və bu da tədrisin keyfiyyətinin aşağı düşməsinə gətirib çıxarır» ruhunda söylənilən fikirlər özəl ali məktəblər əleyhinə aksiom kimi qəbul olunmaqdadır.

Bu fikirlərdə həqiqət elementləri olsa da, bəzi diqqətçəkən başqa məqamlar da var.

1. Əgər müəllim çalışdığı dövlət ali məktəbindən kənarda da iş axtarırsa, bu o deməkdir ki, buradakı «həyat» onu tam qane etmir və bu səbəbdən də o burada, sözün əsl mənasında, «janını qoymayacaq».

2. Əgər hər hansı bir dövlət ali məktəbində ştat işçisi olaraq çalışan yaxşı bir müəllim başqa bir özəl ali məktəbdə də dərs deməyə vaxt və imkan tapırsa, işlədiyi ali məktəbin və ya başqa təşkilatın rəhbərliyi ilə onun bu məsələni necə tənzimləməsi özəl ali məktəbin rəhbərliyini maraqlandırmır.

3. Əgər müəllim 2 və ya daha çox ali məktəbdə dərs deyirsə, hansı ali məktəbdə o öz işini daha vicdanla görəcək, hansı ali məktəbdə daha həvəslə işləyəcək, başqa sözlə, hansı ali məktəbdə onun «faydalı iş əmsalı» daha yüksək olacaq? Bu məsələdə də "ştat" sözünə xüsusi önəm verənlər, «əlbəttə, ştatda işlədiyi ali məktəbdə» deyəcəklər.

Əslində isə müəllim o ali məktəbdə daha həvəslə və yaradıcılıqla işləyəcək ki, orada onun üçün müstəqil iş şəraiti yaradılsın, onu qane edən ab-hava olsun, elmi yaradıcılıqla məşğul olmaq, eləcə də, ali məktəbin beynəlxalq əlaqələri və bu əlaqələrdən faydalanmaq imkanları geniş olsun, yüksək maaş verilsin və s. Məhz belə şəraitin yaradıldığı ali məktəbdə müəllimin «faydalı iş əmsalı» daha yüksək olacaq ki, bu da son məqamda yüksək səviyyəli kadrların hazırlanması prosesinə öz müsbət təsirini göstərəcək.

Bununla bərabər, yaxşı, tanınmış mütəxəssisi cəlb edə bilmək üçün hər bir ali məktəbin rəhbərliyi yuxarıda sadalanan şərtlərə cavab verən şəraiti yaratmaq məcburiyyətindədir ki, bu da rəqabətə və deməli, inkişafa yol açır.

Hələ bir məsələni də xüsusi qeyd etmək lazımdır. Bir neçə ali məktəbdə çalışan müəllim, çalışdığı ali məktəbləri yuxarıda sadalanan məqamlar üzrə qiymətləndirdikdən sonra bu ali məktəblərin hansında ştatda olaraq işləyəcəyini də mütləq götür-qoy edəcək.

Beləliklə, yaxşı bir mütəxəssisin müxtəlif ali məktəblərdə çalışması, əslində, son məqamda o ali məktəblər arasında rəqabət motivləri yaradır və bu da təbii ki, inkişafı şərtləndirir. Son nəticədə isə hər tərəf fayda əldə edir. Özəl ali məktəb mütəxəssisə olan ehtiyacını ödəyir; ali məktəbin tələbələri yüksək səviyyəli bir mütəxəssisdən dərs alır və daha savadlı kadr kimi yetişirlər; müəllim isə ən azı iş və həyat şəraitini yaxşılaşdırır və bunun nəticəsində məşğul olduğu işdən məmnun qalır.

Bunun nəyi pisdir ki?!

İsaxan İSAXANLI

First DUAL MBA Program in Azerbaijan

Prof. Hamlet Isaxanli met with Mr. Bert Wolfs, academic dean of SBS (Swiss Business School) on 15-17th of January, 2009. Prof. Hamlet Isaxanli and other associates of the Khazar University discussed mutual cooperation opportunities between the two institutions.

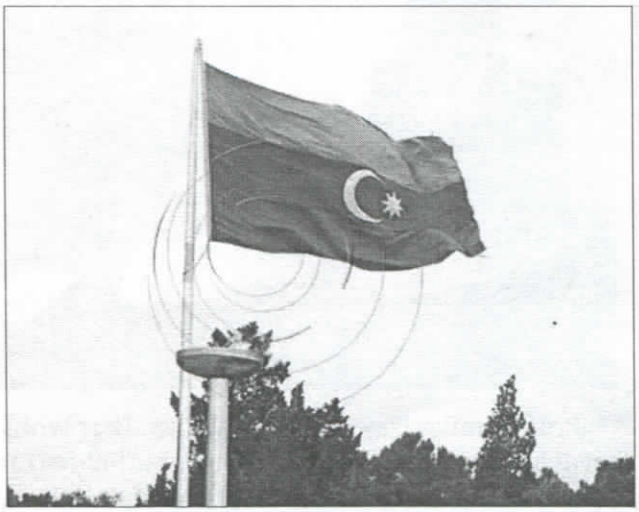
Parties signed a collaboration contract about DUAL MBA program in International Management, Marketing, Global Finance and Banking. This is the first double degree program in MBA area in Azerbaijan. Program allows students to have a diploma both from the reputable European business school - SBS and Khazar University. A curriculum of the DUAL MBA program is developed in accordance with SBS Policies and Procedures. Duration of the program is 1.5-2 years. DUAL MBA Program will be delivered at Khazar University, jointly by SBS (Swiss Business School) and Khazar University faculty in Baku, Azerbaijan.

Program starts in September, 2009. General admission criteria are bachelor degree, GMAT test or GMAT like admission exam. Khazar University is going to organize preparatory courses in GMAT and admission exams. Details of the program, curricula, admission criteria and procedures will be available at our website starting since the end of February, 2009.

For more information please contact Prof. Mahammad Nuriyev at mnouriev@khazar.org and Aygul Isayeva at aisayeva@khazar.org.

20 YANVAR

XALQI DİZ ÇÖKDÜRMƏK OLMAZ!

1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakıda baş verən hadisələri hər dəfə ürək ağrısı ilə yada salırıq. Artıq on doqquz ildir ki, şəhərimizin sakinləri o vaxtkı böyük ölkənin rəhbərliyi tərəfindən öz xalqına qarşı törədilmiş qanlı aksiyanı xatırlayanda həqiqətən sarsılırlar.

O gecə misli görünməmiş qəddarlıq nümayiş etdirildi: tankların gurultusu, güllələrin vıyıltısı, avtomat silahların süngüləri şəhər sakinlərini vahiməyə salırdı. Bütün bunlar heç bir günahı olmayan dinc əhaliyə qarşı yönəlmişdi. Baş verənlərin həqiqət olmasına inana bilməyən insanlar əvvəlcə özlərini itirdi, sonra isə sarsıntı hissi keçirdilər.

Həmin dəhşətli gecədə Mərkəzin əmri ilə suveren respublikanın ərazisinə soxulmuş sovet ordusu qoşunları qarşısına çıxan hər şeyi yerlə-yeksan edir, hər kəsə atəş açırdı. Bu qanlı aksiyaya quru qoşunları ilə bərabər, hərbi dəniz, hərbi hava, desant qoşunları və hətta xüsusi təyinatlı bölmələr də cəlb edilmişdi. Azərbaycan paytaxtında əvvəlcədən xəbərdarlıq edilmədən fövqəladə vəziyyət tətbiq olundu. Qoşunlar rastlarına çıxan hər kəsi – qocaları, qadınları, cavanları, uşaqları qanlarına qəltan edirdi... Yaşayış binaları, xəstəxanalar atəşə tutulur, tanklar təsadüfən yolda olan avtomobillərin üstündən sürüb keçirdi, hətta yaralılara da rəhm edilmirdi... Yüzlərlə insan həlak olmuş, yaralanmış, itkin düşmüşdü. Onların arasında azərbaycanlılarla yanaşı, əsrlər boyu çoxmillətli şəhərimizi təmsil edən ruslar, yəhudilər, tatarlar, başqa millətlərin nümayəndələri də vardı...

Sovet kütləvi informasiya vasitələri Azərbaycanda törədilmiş qanlı yanvar hadisələrini, dinc vətəndaşlara divan tutulmasını sanki görmür, bu barədə heç bir məlumat verilmirdi. O vaxt Bakıya gəlmiş jurnalistlərin heç birinə Azərbaycan paytaxtında törədilmiş vəhşi aksiya haqqında həqiqəti dünyaya çatdırmaq üçün hazırladığı materialları ittifaq mətbuatında çap etdirmək, yaxud efir vasitəsilə yaymaq imkanı verilmədi. Respublika informasiya blokadasında idi. Yerli rəhbərlər isə buna hər vasitə ilə kömək edirdilər. Təkcə bunu xatırlamaq kifayətdir ki, Bakıda televiziyanın sıradan çıxarılması həmin rəhbərlərin razılığı ilə baş vermişdi.

1990-cı ilin Qara Yanvar günlərindən əvvəlki hadisələri xatırladıqca bir daha yəqin edirsən ki, həmin hadisələrlə Qarabağ problemi arasında həm birbaşa, həm də dolayı əlaqə vardı. O dövrdə SSRİ Ali Sovetinin Azərbaycandan olan deputatlarından biri, bəstəkar Arif Məlikovun "Mən ittiham edirəm..." adlı publisistik kitabında haqlı olaraq qeyd etdiyi kimi, Qarabağ müharibəsi bir sıra prosesləri sürətləndirdi, kommunist rejiminin acizliyini açıb göstərdi. Müəllif yazır: "Bu müharibə, yüz minlərlə qaçqın, neçə-neçə evin qapısını döymüş faciə Mərkəzin səbatsız və mənasız siyasəti, yerli rəhbərliyin aciz mövqeyi hadisələri təlatümə gətirdi və sürətləndirdi".

Yadımdadır, həmin günlərdə keçirilən bütün mitinqlərdə Qarabağdakı separatizmə qarşı, Mərkəzin siyasətinə qarşı, bütövlükdə həmin quruluşa qarşı getdikcə güclənən etiraz səsləri eşidilirdi. Totalitar rejimə qarşı uzun illər boyu yığılıb qalmış daxili etiraz hissləri üzə çıxırdı. Bu, belə də olmalı idi və oldu, Mərkəz əməlli-başlı qorxuya düşdü. Mərkəzin Azərbaycanı itirmək qorxusu real idi: respublikada demokratik qüvvələr möhkəmlənmişdi, onları idarə etmək getdikcə çətinləşirdi. Belə bir məqamda Moskva özünün əsas vasitəsindən – qoşunlardan istifadə etdi.

Yanvar hadisələri zamanı tökülən qanlar Azərbaycan xalqının həmin illərdə məruz qaldığı böyük fiziki və mənəvi itkilərin bir növ yekunu oldu. O vaxt bizim başımız çox müsibətlər çəkdi. Lakin dünyada ən şirin nemət olan Azadlıq naminə, dünyada ən uca dəyər olan insan ləyaqəti naminə bu müsibətlərə dözməyə dəyərdi!

Bakıda yanvar hadisələri məlum həqiqəti bir daha təsdiq etdi: xalqa atəş açmaq olar, amma onu diz çökdürmək heç vaxt mümkün deyil!

Bəlkə də məhz həmin qanlı faciə günləri artıq dağılmaqda olan sovet imperiyasının can verməsi prosesinin kulminasiya nöqtəsi oldu. Məhz həmin hadisələr totalitar sistemin mahiyyətini, onun həqiqi məzmununu dünyaya göstərdi. Sistemin sü-

qutunun başlanğıcı olan bu hadisələr keçmiş ittifaqa daxil olan başqa xalqlarla bərabər, Azərbaycan xalqının da çoxdan gözlədiyi ən qiymətli bir nemətlə - Müstəqillik əldə edilməsi ilə nəticələndi.

Buna görə də, rejimlə savaşın qurbanı olmuş həmvətənlərimizi hüznlə yad edərkən, onların qəhrəmanlığına ehtiramımızı bildirməklə yanaşı, bu hadisənin möhtəşəmliyini, xalqımızın qazandığı Azadlığın məna və mahiyyətini də yadda saxlamalıyıq!

Elmira ƏLİYEVA,
AzərTAc-ın müxbiri

Siyasi şərh

SUVERENLİK AZƏRBAYCANIN HANSISA GÜZƏŞTLƏRƏ GEDƏ BİLƏCƏYİ MƏSƏLƏ DEYİLDİR

Tomas de Vaalin məqaləsi haqqında

Britaniya eksperti Tomas de Vaal "mediaforum.az" saytında dərc olunan "Qarabağ tələsi (Qarabağ münaqişəsinin təhlükələri və dilemmaları. Müzakirə üçün qaralama sənəd)" sərlövhəli məqaləsində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli perspektivlərinə öz münasibətini bildirmiş və münaqişə tərəfləri – Azərbaycan ilə Ermənistan arasında hazırda aparılan sülh danışıqları baş tutmadığı halda, hadisələrin mümkün inkişaf ssenarilərini təklif etmişdir. Münaqişə açıq-aydın dövlətlərarası xarakter daşısa da və Dağlıq Qarabağ münaqişə tərəfi kimi mövcud olmasa da, müəllif Dağlıq Qarabağın əhalisinin ikiicmalığı faktını təsdiq edir: "Müzakirə predmeti onların yurdu olsa da, nə Qarabağ ermənіləri, nə də Qarabağ azərbaycanlıları danışıqlarda rəsmən iştirak etmirlər". Deməli, dünya belə bir faktla razılaşır ki, Ermənistanda müqəddəratını təyin etmək hüququndan ağızdolusu danışıldığı "Dağlıq Qarabağ xalqı" təkcə diyarı Azərbaycanın tərkibində görmək istəməyən ermənilərdən deyil, həm də doğma torpağını Azərbaycanın tərkibindən kənarda təsəvvür etməyən azərbaycanlılardan ibarətdir və öz müqəddəratını təyin etməkdən söhbət düşəndə onların da rəyi nəzərə alınmalıdır.

Məqalənin bu sahədə çox nüfuzlu ekspert sayılan müəllifin şəxsi rəyi olmasını anlasaq da, onun belə bir səhv nəticəyə gəlməsi təəssüf doğurur: *"Bu təhlilin sonunda demək istəyirəm ki, Azərbaycan üçün münaqişənin hərbi həlli real deyildir və hərbi hücum ölkə üçün faciəyə çevrilə bilər. Deməli, Azərbaycan acı həqiqətin üzünə dik baxmalı olacaq, həqiqət isə ondan ibarətdir ki, Azərbaycan suverenlik məsələsində çox ciddi güzəştlərə getməyə razılıq verməsə, DQ-ni faktiki olaraq, itirəcəkdir".*

Maraqlıdır ki, Azərbaycanın suverenlik məsələsində ciddi güzəştlərə getməklə Dağlıq Qarabağı itirməməsi necə mümkündür? Burada məntiqi ziddiyyət yaranmırmı və bunlar eyni şeylər deyilmi?

Suverenlik Azərbaycan dövlətinin hansısa güzəştlərə gedə biləcəyi məsələ deyildir. Ölkə ərazisində bu və ya digər etnik qrupun yaşaması faktı heç də həmin etnosun titul millət olduğu qonşu dövlətə bu ölkənin ərazisinin bir hissəsinə iddia etməsi üçün əsas vermir. Qafqaz həmişə müxtəlif etnosiyasi palitrası ilə seçilmişdir.

Həmsərhəd dövlətlərdə də etnik azərbaycanlılar yaşayır, lakin Azərbaycan bu amildən qonşu dövlətlərə "öz suverenliyi ilə bağlı məsələlərdə ciddi güzəştlərə getmək tələbini" irəli sürmək üçün istifadə etmir. Nədənsə, Tomas de Vaal Azərbaycandan belə güzəşti gözləyir.

Aşağıda sitat gətirilən abzas məqalənin əvvəlində müəllifin tarazlaşdırılmış mövqedən çıxış etməsinə dair yaranan təsəvvürü tamamilə yox edir: *"Erməni tərəfi Dağlıq Qarabağ ermənilərinin hüquqlarını və işğal olunmuş ərazilərin statusunu daha dəqiq müəyyənləşdirməlidir (erməni "qırmızı xətti").* Əgər bu barədə daim danışılarsa, bu, Ağdamdan və digər işğal edilmiş ərazilərdən olan azərbaycanlı məcburi köçkünlər üçün aydın işarə olacaqdır ki, Dağlıq Qarabağa dair güzəştli sülh müqaviləsinin imzalanması onların qayıtmaq hüququnu reallığa çevirəcəkdir".

Bu ssenari, faktik olaraq, Ermənistanın Dağlıq Qarabağın statusu əvəzinə Dağlıq Qarabağ ətrafındakı işğal olunmuş rayonların qaytarılması niyyətini ifadə edir. Başqa sözlə, bu, digər

dövlətin bir hissəsini elə onun öz torpağı hesabına əldə etmək deməkdir. Bununla əlaqədar, deməliyik ki, əvvəla, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın digər yeddi rayonundan heç nə ilə fərqlənmir. O da məsələn, Füzuli kimi Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisidir, vəssalam. Dağlıq Qarabağ ilə digər yeddi rayon arasında fərq qoymaq yersizdir, xüsusilə də Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinin suverenliyindən söhbət gedəndə. İkincisi, bu ssenaridə ağdamlıların öz yurd-yuvasına qayıtması perspektivi Dağlıq Qarabağın beynəlxalq qanunvericilik baxımından tamamilə qeyrilegitim sayılan işğalının qanuniləşdirilməsi əvəzində bir "tələ"yə bənzəyir. Azərbaycanlı məcburi köçkünlər Tomas de Vaalın "Dağlıq Qarabağ ilə bağlı" işarə etdiyi güzəştlər olsa da, olmasa da, öz yurd-yuvasına qayıtmalıdırlar. Onların öz ocaqlarına qayıtması hər hansı kənar şərtlərdən asılı olmayan labüdlükdür. Hətta Dağlıq Qarabağ ilə həmsərhəd Azərbaycan rayonlarının azad edilməsi və oradan qovulmuş əhalinin qaytarılması sülh prosesinin Dağlıq Qarabağın gələcək statusu ilə bağlı danışıqlaraqədərki birinci mərhələsinin bir hissəsidir və onu göstərir ki, həmin ağdamlılar (və ya digər azərbaycanlı məcburi köçkünlər) öz yurd-yuvasına heç bir qeyd-şərtsiz qayıtmalıdırlar. Odur ki, azərbaycanlı məcburi köçkünlərin qaytarılması məsələsinin Dağlıq Qarabağın statusuna dair güzəştlərlə əlaqələndirilməsi və birincini ikincidən asılı etmək yolverilməzdir, çünki bu, münaqişənin mərhələli həllinin məntiqini pozur və Azərbaycanın qəti surətdə rədd etdiyi və birdəfəlik kənara qoyulan paket planını yenidən ortaya çıxarmağa çalışır!

Nəhayət, aşağıdakı abzasın da qısa şərhə ehtiyacı var: *"Azərbaycan tərəfindən Ermənistan tərəfinin etimadını tamamilə sarsıdan müharibə barədə söhbətlərə son qoymaq tələb olunur. Azərbaycanın hücum etməmək barədə rəsmi paktı imzalayacağını gözləmək real olmasa da, davakar ritorikadan əl çəkmək sülh prosesində tərəqqinin mütləq şərtlərindəndir və tərəflər arasında münasibətlərdə müsbət dinamikanın yaranmasına kömək edə bilər. Eynilə əgər Azərbaycan özünü "varlı barışdırıcı" kimi apararsa və Dağlıq Qarabağ ermənilər barədə düşmənlər və ya cinayətkarlar yox, Azərbaycanın potensial vətəndaşları kimi danışarsa, bu, artıq 20 ildən bəri pozulmuş münasibətlərin bərpa edilməsinə doğru atılan ilk addım olar".*

Bununla əlaqədar, demək istərdik ki, Azərbaycan rəhbərliyinin işğal altındakı ərazilərin hərbi yolla azad edilməsinin mümkünlüyünü vaxtaşırı xatırlatması əbəs deyildir. Rəsmi Bakını bu cür bəyanatlara görə qınayanlar, adətən, bu ifadəni ümumi kontekstdən çıxarır və yalnız ikinci hissəni sitat gətirirlər. Ancaq birinci hissəyə, yəni Ermənistanı beynəlxalq hüquq normalarına riayət etməyə, BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsinin tələblərini yerinə yetirməyə və işğal olunmuş əraziləri könüllü surətdə azad etməyə çağırışa etinasız yanaşılır. Halbuki, dünya birliyi BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsini hələ ləğv etməmişdir və buna görə də Ermənistanın konstruktiv mövqedən imtina etməsi Azərbaycanı ona bu maddənin mövcudluğunu xatırlatmağa məcbur edir. Təbii ki, əgər Ermənistan Azərbaycanın Dağlıq Qarabağın erməni əhalisinin təhlükəsizliyinə zəmanət verməsinə cavab olaraq Azərbaycanın işğal altındakı bütün ərazilərini azad edərsə, bu cür xatırlatmalara ehtiyac qalmayacaqdır.

Bundan əlavə, Tomas de Vaala onu da xatırlatmaq lazımdır ki, Azərbaycan hökuməti Dağlıq Qarabağ ermənilərini həqiqətən öz vətəndaşları sayır və ölkənin rəsmi şəxsləri bunu dəfələrlə bəyan etmişlər. Erməni millətindən olan vətəndaşlara geniş muxtariyyət verilməsi təklifi də gəlişi gözəl sözlər deyil, reallıqdır.

Azərbaycan yetərincə xoş məram göstərmişdir. İndi isə növbə Ermənistanındır. Ondan işğalçı qoşunlarını çıxarmaq tələb olunur. Qarabağ ermənilər isə özlərinin Azərbaycan vətəndaşı olduqlarını təsdiq etməli, Azərbaycan xalqının çoxmillətli ailəsinə yenidən inteqrasiya etməlidirlər.

Bütövlükdə, Tomas de Vaalın məqaləsi Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə bələd olan şəxsin maraqlı təhlilidir. Ümid etmək istərdik ki, o, münaqişənin dinc yolla həllinə və regionda möhkəm sülhün bərqərar olunmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Vüqar SEYİDOV,
politoloq

ИСТОРИЯ ИНАУГУРАЦИОННЫХ ПАРАДОВ

В первые годы становления Соединенных Штатов на пути к церемонии принятия присяги президента сопровождали ополченцы и простые граждане, и лишь в 1809 году, когда в должность вступал президент Джеймс Мэдисон, прошел первый организованный инаугурационный парад. Перед Мэдисоном прошли маршем девять рот ополченцев. Во время инаугурации Уильяма Гаррисона в 1841 году в параде уже участвовали члены гражданских клубов и группы студентов, их сопровождали празднично оформленные повозки.

На инаугурации президента Линкольна в 1865 году впервые в параде приняли участие афроамериканцы, а женщины впервые получили такую возможность лишь в 1917 году, когда проходила вторая инаугурация Вудро Вильсона.

Кинокамеры впервые появились на инаугурационном параде в честь Уильяма Маккинли в 1897 году. По телевидению парад впервые показывался в 1949 году, когда чествовали Гарри Трумэна, а в интернете впервые транслировался инаугурационный парад Билла Клинтона в 1997 году.

В 1921 году Уоррен Гардинг стал первым президентом, использовавшим на параде автомобиль. В 1965 году президент Линдон Джонсон первым проехал в пуленепробиваемом лимузине.

За последние десятилетия больше внимания уделялось нуждам инвалидов. Смотровые места с доступом для инвалидов впервые были предоставлены во время инаугурационного парада Джимми Картера в 1977 году. Телевизионный репортаж с субтитрами для слабо слышащих впервые передавался с инаугурации Рональда Рейгана в 1981 году.

Парады редко отменяются. В 1985 году, во время второй инаугурации Рейгана, парад пришлось отменить из-за самой низкой температуры воздуха за всю историю инаугураций, а в 1945 году четвертый инаугурационный парад Франклина Рузвельта был отменен из-за нехватки бензина и древесины в военное время.

Самый долгий парад, длившийся четыре с половиной часа, прошел во время инаугурации Дуайта Эйзенхауэра в 1953 году. В наши дни количество участников парада ограничено до 15 000 человек для того, чтобы его продолжительность была более ограниченной.

Инаугурационная речь президента Обамы

Вторник, 20 января 2009 года
Вашингтон

Дорогие соотечественники!

Я стою перед вами, ощущая огромную важность поставленных перед нами задач, испытывая признательность за оказанное мне доверие, памятуя о жертвах, принесенных нашими предками. Я благодарен президенту Бушу за его служение нашей стране, а также за его великодушие и сотрудничество на протяжении всего периода передачи власти.

Сорок четыре американца принимали присягу президента. Ее слова произносились в периоды процветания и спокойствия мирного времени. Но порой эта клятва звучала среди мрачных туч и опасных бурь. В эти моменты Америка продолжала свой путь вперед не только благодаря умению и видению тех, кто занимал высший пост, но и потому, что "Мы, народ", оставались верны идеалам наших отцов-основателей, а также нашим основополагающим документам.

Так было всегда. Так должно быть и в нынешнем поколении американцев.

Тот факт, что мы переживаем кризис, сегодня осознают все. Наша страна находится в состоянии войны против тех, кто всюду сеет насилие и ненависть. Наша экономика значительно ослаблена в результате жадности и безответственности некоторых людей, а также из-за того, что мы оказались не в состоянии сделать решительный выбор и подготовить нашу страну к новой эпохе. Люди теряют жилье и работу, закрываются предприятия. Система здравоохранения обходится нам слишком дорого, наши школы не дают достаточных знаний многим учащимся, и каждый день приносит новые доказательства того, что наши методы использования энергии укрепляют наших противников и угрожают нашей планете.

Все это – признаки кризиса, подтверждаемые ста-

тистическими данными. Не поддается количественному измерению, но не менее серьезен и тот факт, что у граждан нашей страны слабнет уверенность в будущем, они опасаются неизбежного упадка Америки и того, что следующему поколению американцев придется снизить свои ожидания.

Сегодня я говорю вам, что стоящие перед нами проблемы реальны. Они серьезны, и их много. Их не удастся решить легко и быстро. Но я хочу, чтобы Америка знала: мы с ними справимся.

Мы собрались в этот день потому, что выбрали надежду вместо страха, единство целей вместо конфликтов и разногласий.

Мы сегодня пришли сюда для того, чтобы провозгласить конец мелким обидам и пустым обещаниям, взаимным упрекам и избитым догмам, которые слишком долго душили нашу политику.

Мы остаемся молодым государством, однако пришло время, как сказано в Священном писании, отказаться от ребячества. Пришло время вновь подтвердить стойкость нашего духа, сделать выбор в пользу лучшего будущего, укрепить этот драгоценный дар, эту благородную идею, передаваемую из поколения в поколение: данное Богом обещание, что все люди равны, все свободны и все одинаково заслуживают право на свою долю счастья.

Подтверждая величие нашей страны, мы понимаем, что величие не дается просто так. Его необходимо заслужить. На своем пути мы никогда не искали легких дорог и не довольствовались малым. Это был путь не для слабовольных – тех, кто предпочитает отдых труду и стремится лишь к удовольствиям, которые приносят богатство и слава. Это был путь для тех, кто рискует и действует, кто занимается созидательным трудом, иногда для известных, но чаще безвестных мужчин и женщин, занятых трудом, сумевших провести нашу страну по длинной и тернистой дороге к процветанию и свободе.

Ради нас они когда-то собрали свои небогатые пожитки и пустились в путь через океан в надежде начать новую жизнь.

Ради нас они гнули спины в условиях потогонной системы и осваивали Запад, терпели удары кнута и распахивали целинные земли.

Ради нас они сражались и гибли в битвах при Конкорде и Геттисберге, во время высадки в Нормандии и при осаде Кхесани.

Снова и снова эти мужчины и женщины боролись и жертвовали собой, работая до мозолей на руках в стремлении к лучшей жизни. Для них Америка представляла собой нечто большее, чем амбиции каждого в отдельности, нечто более важное, чем различия в происхождении, состоянии или политических взглядах.

Этот путь мы продолжаем сегодня. Мы остаемся самым процветающим, самым могущественным государством на планете. Сегодня производительность нашего труда не ниже, чем перед началом кризиса. Наш разум не менее изобретателен, потребность в наших товарах и услугах не меньше, чем она была неделю, месяц или год назад. Наш потенциал не приуменьшился. Но время, когда мы топтались на месте, защищая узкие интересы и откладывая неприятные решения, – это время, несомненно, должно остаться позади. Начиная с сегодняшнего дня, мы должны подняться на ноги, стряхнуть с себя пыль и начать перестраивать Америку.

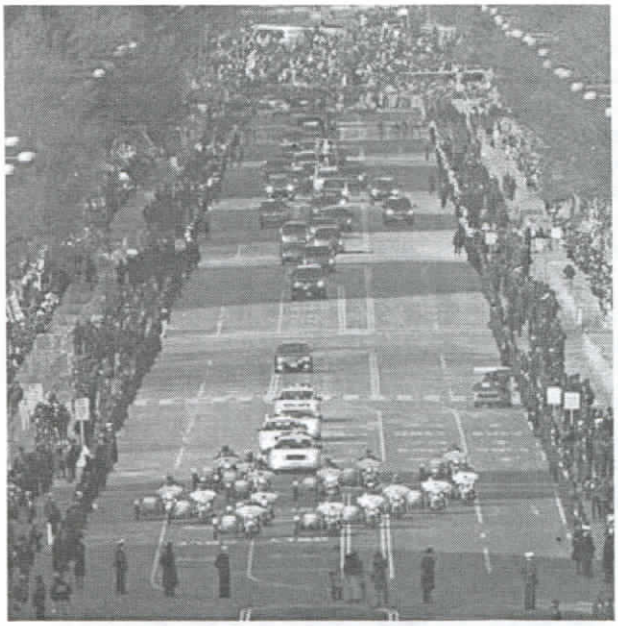
Куда бы мы ни посмотрели – везде нужно многое сделать. Состояние экономики требует смелых и быстрых действий, и мы будем их предпринимать – не только ради создания новых рабочих мест, но и для закладки фундамента нового экономического роста. Мы построим дороги и мосты, линии электропередач и современные телекоммуникации, питающие экономику страны и связывающие нас воедино. Мы вернем науке

ее достойное место в обществе и применим достижения технического прогресса для поднятия качества здравоохранения и снижения его стоимости. Мы добьемся того, что энергия солнца, ветра и земли будет приводить в движение наши автомобили и питать оборудование наших предприятий. И мы преобразуем наши школы, колледжи и университеты для того, чтобы они удовлетворяли требованиям новой эпохи. Все это нам по силам. И все это мы осуществим.

Кое-кто, правда, ставит под вопрос масштаб наших амбиций, считая, что наша система не выдержит такого количества крупных планов. У этих людей короткая память. Они забыли, чего нашей стране уже удалось достигнуть, чего могут добиться свободные мужчины и женщины, объединенные общей целью, способные мечтать и совершать мужественные поступки.

Циникам не понять, что земля под ними сдвинулась, что застарелым политическим спорам, которыми мы так долго были поглощены, более нет места. Сегодня мы думаем не о том, является ли наше правительство слишком громоздким или чересчур малым, а о том, выполняет ли оно свои задачи – помогает ли оно

семьям найти работу, которая прилично оплачивается, и медицинское обслуживание, которое им по карману, обеспечивает ли оно им достойную старость. В тех областях, где ответ положителен, мы будем двигаться дальше. Там, где ответ будет отрицательным, программы будут закрыты. А тем, кто отвечает за использование государственных средств, придется давать отчет в правильном расходовании денег, искоренять вредные привычки и вести дела в условиях полной прозрачности – ибо лишь в этом случае мы сможем восстановить жизненно необходимое доверие между народом и правительством.

Для нас также не существует вопроса о том, что такое рынок – добро или зло. Ему нет равных в создании богатства и расширении границ свободы, однако нынешний кризис напомнил нам, что без надлежащего надзора рынок может вырваться из-под контроля, что страна не может богатеть, если она создает благоприятные условия лишь для богатых. Успех нашей экономики всегда зависел не только от размера валового внутреннего продукта, но и от того, доходит ли благосостояние до всех слоев общества, от нашей способности открыть возможности перед каждым, кто стремится к успеху, причем не из благотворительности, а потому, что это – самый верный путь к общему благополучию.

Что касается обороны, мы отвергаем ложный выбор между безопасностью и верностью идеалам. Наши отцы-основатели перед лицом невообразимых опасностей составили хартию, обеспечивающую власть закона и права человека, хартию, написанную кровью поколений. Заложенные в ней идеалы продолжают оставаться маяком для людей всего мира, и мы не откажемся от них ради сиюминутных выгод. И поэтому мы заявляем народам и правительствам всего мира, которые смотрят на нас сегодня, от крупнейших столиц и до деревушки, в которой родился мой отец: знайте, что Америка – друг всех народов, всех мужчин, женщин и детей, стремящихся к мирному и достойному будущему, и она готова снова стать лидером.

Вспомните, что предыдущие поколения победили фашизм и коммунизм не только с помощью ракет и танков, но также благодаря прочным союзам и твердым убеждениям. Они понимали, что сила сама по себе не способна нас защитить и не дает нам права делать все, что мы пожелаем. Они сознавали, что наша мощь растет, если пользоваться ею осмотрительно; источником безопасности является справедливость нашего дела, сила примера, скромность и способность к самоконтролю.

Мы являемся хранителями этого наследия. Продолжая руководствоваться этими принципами, мы в состоянии противостоять новым угрозам, требующим от нас еще больших усилий, еще более тесного сотрудничества и взаимопонимания между народами разных стран. Мы начнем ответственный процесс ухода из Ирака, оставляя страну иракцам, и доведем до конца трудную работу по достижению мира в Афганистане. Вместе со старыми друзьями и бывшими противниками мы будем неустанно трудиться над уменьшением ядерной угрозы и принимать меры по борьбе с глобальным потеплением. Мы не будем просить прощения за наш образ жизни или оправдываться, а тем, кто стремится к достижению своих целей, развязывая террор и убивая невинных, мы заявляем сейчас: мы сильнее духом, и нас не сломить; мы не сдадимся, победа будет за нами.

Мы осознаем, что многообразие общества – это наша сила, а не слабость. Мы – нация христиан и мусульман, иудеев и индуистов – и неверующих. На формирование нашего общества оказали влияние все языки и культуры, принесенные в наши края со всех уголков планеты. Пройдя через ужасы гражданской войны и сегрегации, выйдя из темных времен истории более сильными и едиными, чем когда-либо прежде, мы не можем не верить, что старая ненависть рано или поздно исчезнет, что племенные различия скоро растворятся. Мир становится теснее, и вскоре человечество осознает, что народы мира связывает очень многое, и Америке предстоит открыть новую эру мирного сосуществования.

В отношениях с исламским миром мы будем искать новые пути движения вперед, основанные на взаимных интересах и взаимном уважении. Лидерам, которые стремятся посеять семена конфликта или обвиняют Запад в проблемах, существующих в их обществах, мы говорим: знайте, ваши народы будут судить вас по тому, что вы построите, а не по тому, что вы разрушите. Тем, кто держится за власть с помощью коррупции, лжи и обмана, за счет подавле-

ния несогласных, мы говорим: чтобы не остаться за бортом истории, разожмите кулак, и мы протянем вам руку.

Народам бедных стран мы обещаем работать вместе с ними, чтобы их сельскохозяйственные угодья приносили урожаи, чтобы у людей был доступ к чистой воде, чтобы накормить голодных и дать свободу изголодавшимся по ней. Тем государствам, которые, как и наша страна, живут в относительном достатке, мы говорим, что более не можем позволить себе безразличие к страданиям людей за пределами наших границ, и не можем потреблять мировые ресурсы, не заботясь о последствиях. Ибо мир изменился, и мы должны измениться вместе с ним.

Глядя на путь, лежащий перед нами, мы вспоминаем с почтительной благодарностью тех отважных американцев, которые в этот час несут службу в дальних пустынях и на горных хребтах. Они нам многое могли бы поведать, как и павшие герои, покоящиеся на Арлингтонском кладбище. Мы чтим их не только потому, что они стоят на страже нашей свободы, но и потому, что они воплощают идею служения отечеству, они готовы искать смысл в чем-то более важном, чем они сами. И в данный момент – момент, который станет определяющим для нашего поколения – именно этой идеей следует проникнуться всем нам.

Правительство многое может и многое должно делать, но в конечном итоге наша страна зависит от доверия и решимости американского народа. Доброта, с которой семья приютит в своем доме незнакомца, пострадавшего от наводнения, и бескорыстие тружеников, которые скорее сократят свои рабочие часы, чем позволят товарищу потерять работу, – именно эти качества помогают нам справляться с самыми серьезными испытаниями. Мужество пожарного, который пробирается вверх по задымленной лестнице, готовность родителей воспитывать своих детей, – вот качества, которые в конечном счете определяют нашу судьбу.

Перед нами могут вставать новые вызовы. Мы можем справляться с ними новыми средствами. Но неизменными остаются те ценности, от верности которым зависит наш успех: это честность и трудолюбие, отвага и стремление к справедливости, терпимость и любознательность, преданность и патриотизм. Эти ценности подлинны. На протяжении всей нашей истории они являлись скрытой движущей силой прогресса. Нам необходимо вернуться к этим ценностям. Что от нас требуется сейчас – это новая эра ответственности, означающая, что каждый американец должен осознать свой долг перед самим собой, перед страной и миром. Мы берем на себя эти обязанности не по принуждению, а с готовностью, ибо твердо знаем, что лишь полностью отдавая себя решению трудных задач, мы удовлетворим наш дух, который определяет наш характер.

В этом долг и право каждого гражданина.

В этом источник нашей уверенности – в осознании того, что Бог призывает каждого из нас определить свою судьбу.

В этом смысл нашей свободы и нашего кредо, и благодаря этому наш великолепный Молл сейчас стал местом празднования для мужчин, женщин и детей, представляющих все расы и религии, и поэтому человек, отца которого еще шестьдесят лет назад могли не пустить в местный ресторан, сейчас стоит перед вами и принимает священную присягу.

Давайте же в этот день вспомним, кто мы такие и какой долгий путь мы проделали. В год рождения Америки, в самый холодный месяц года небольшая группа

патриотов собралась вокруг затухающих костров на берегу затянутой льдом реки. Столица была покинута. Враг наступал. Снег был покрыт пятнами крови. И в тот момент, когда исход нашей революции был под вопросом, основатель нашего государства приказал зачитать бойцам следующие слова:

"Пусть узнают потомки, что в разгар зимы, когда могли выжить лишь надежда и доблесть, перед лицом общей опасности города и села встали все как один и встретили ее".

Американцы, будем помнить эти бессмертные слова перед лицом общей опасности, в эту трудную зиму. Пусть надежда и доблесть вновь помогут нам справиться с холодными течениями и бурями, которые нас ожидают. Пусть дети наших детей скажут, что перед лицом испытаний мы не сошли с пути, не повернули вспять и не дрогнули. Устремив взгляды вдаль и с Божьим благословением, мы пронесли великий дар свободы и передали его грядущим поколениям.

***(Распространено Бюро международных информационных программ Государственного департамента США.* Веб-сайт: http://www.america.gov/ru**

ИЗОБРЕТЕНИЕ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА: ПОНИМАНИЕ, ОСНОВАННОЕ НА СОПЕРЕЖИВАНИИ

Линн Хант

Линн Хант - профессор новейшей европейской истории в Университете штата Калифорния в Лос-Анджелесе. Работала приглашенным преподавателем в Ecole des Hautes en Sciences Sociales, в Пекинском университете, в Утрехтском и Амстердамском университетах и в Ольстерском университете в Колрейне. В 2002 году Линн Хант стала президентом Американской исторической ассоциации, является членом Американской академии искусств и наук и Американского философского общества. Автор книг "The New Cultural History" (1989); "The French Revolution and Human Rights: A Brief Documentary History" (1996); "Inventing Human Rights" (2007) и "Measuring Time, Making History" (2008).

Прежде чем общества, страны и народы научились понимать и защищать основные права других, в них должно было сформироваться внутреннее уважение к личности и к физической неприкосновенности других. Развитие различных видов искусства во Франции и в других странах Европы в 18-м веке в значительной мере способствовало современному пониманию прав человека и политической приверженности этим правам.

Определение прав человека

Права человека подразумевают наличие трех взаимосвязанных качеств: они должны быть естественными (присущими людям), равными (одинаковыми для каждого) и всеобщими (применимыми повсюду). Люди по всему миру должны быть наделены правами в равной степени в силу того, что они являются людьми. Однако права человека обретают вес лишь тогда, когда у них есть политическое значение. Речь не идет о правах человека в первобытном мире - мы говорим о правах человека, живущего в обществе. Они гарантированы законами и конституцией (даже если мы порой называем права человека "священными") и требуют активного участия тех, кто ими обладает. Права не даруются – о них заявляют.

Равенство, всеобщий характер и естественность прав впервые получили непосредственное политической выражение в американской Декларации независимости 1776 года и французской Декларации прав человека и гражданина 1789 года. В английском Билле о правах 1689 года упоминались "древние права и свободы", но они не провозглашались равными, всеобщими и естественными. Напротив, в Декларации независимости утверждалось, что "все люди созданы равными" и что все они обладают "неотъемлемыми правами". Декларация прав человека и гражданина также гласила, что "люди рождаются и остаются свободными и равноправными". Не французы, не белые люди, не католики, а именно "люди", что тогда, как и сейчас, подразумевало не только мужчин, но и всех представителей человечества. Иными словами, в период с 1689 по 1776 год права, которые до этого чаще всего рассматривались как принадлежащие лишь определенным людям – например, свободнорожденными мужчинам Англии - трансформировались в человеческие права, всеобщие естественные права, в то, что французы назвали "правами человека".

И в американской, и во французской дек-

ларации были предприняты попытки определить права, присущие человеку. Как писал Томас Джефферсон, главный автор Декларации независимости: "Мы считаем самоочевидными следующие истины". Во Всеобщей декларации прав человека принят более официальный юридический тон, но содержится, по существу, то же самое утверждение: "Принимая во внимание, что признание достоинства, присущего всем членам человеческой семьи, и равных и неотъемлемых прав их является основой свободы, єправедливости и всеобщего мира...". В этой формулировке выражение "принимается во внимание" подразумевает признание этого факта, и, соответственно, перечисляемые далее права являются, по терминологии Джефферсона, самоочевидными.

Это утверждение, которое является решающим, если права человека действительно являются всеобщими, порождает парадокс: если равенство прав самоочевидно, то почему же приходится выступать с таким утверждением, и почему оно было сделано в определенное время и в определенном месте? Как могут права человека быть всеобщими, если они не являются общепризнанными? Могут ли они быть "самоочевидными", когда ученые более двухсот лет спорят о точном значении слов Джефферсона? Дебаты будут продолжаться вечно, потому что Джефферсон никогда не объяснял своей логики - а если бы он и сделал это, все равно ему возразили бы, что утверждение, требующее обоснования, не является самоочевидным.

Права человека трудно точно зафиксировать, поскольку присущая им самоочевидность опирается на их эмоциональную притягательность – они действительны только тогда, когда они находят отклик в душе каждого человека. Так мы понимаем, что возникает проблема прав человека, ужасаясь их нарушению. В 1755 году влиятельный французский философ эпохи Просвещения Дени Дидро считал естественное право понятием "столь привычным, что почти каждый убежден в том, что для него оно совершенно очевидно. Это внутреннее ощущение свойственно и философу, и человеку, который не любит предаваться размышлениям". Дидро здесь указал на важнейшее свойство прав человека - "способность испытывать внутренние ощущения". Права человека - это не просто доктрина, сформулированная в документах. Они основаны на отношении к другим людям, на ряде убеждений, которые делают человека человеком.

Новый взгляд на личность

Права человека основаны на новых представлениях об индивидуальной автономии. Для того чтобы обладать правами, человек должен восприниматься как отдельная личность, способная на вынесение собственных моральных суждений. Участие в жизни политического сообщества, опирающегося на независимые моральные суждения, требовало от людей способности проникаться чувствами других. Оказалось, что люди могут претендовать на обладание правами лишь в том случае, если каждый из них на каком-то глубинном уровне будет считаться похожим на других. Равенство было не просто абстрактным понятием или политическим лозунгом. Его надо было каким-то образом усвоить или воспринять.

Хотя сегодня мы воспринимаем как должное эти идеи независимости, равенства и прав человека, они начали обретать вес лишь в 18-м веке. До этого все "люди" не считались нравственно независимыми. Такое состояние требовало не только способности рассуждать, но и способности принимать собственные решения. Предполагалось, что дети и душевнобольные лишены первого качества, хотя они мог-

ли когда-нибудь обрести или восстановить силу рассудка. Подобно детям, необходимой независимостью суждений не располагали рабы, слуги, неимущие и женщины. Дети, слуги, неимущие и, пожалуй, даже рабы могли когда-нибудь обрести самостоятельность: вырастая, покидая службу, приобретая собственность или выкупая свою свободу. Только женщины, казалось, не имели ни одной из этих возможностей, поскольку они по определению были зависимыми от отцов или мужей. Если сторонники всеобщих, равных и естественных прав человека по определению исключали некоторые категории людей - то это, главным образом, происходило потому, что их считали не в полной мере способными к самостоятельном принятию нравственных решений.

И все же вновь обретенная способность к сопереживанию могла противостоять даже самым застарелым предрассудкам. В 1791 году французское революционное правительство предоставило равные права евреям. В 1792 году получили права неимущие люди, а в 1794 году французское правительство официально упразднило рабство. Сопереживание и признание индивидуальной автономии, таким образом, были навыками, которым можно научиться, а давно признанные ограничения на права могли оспариваться - и действительно оспаривались.

Автономия и сопереживание являются проявлениями культуры, а не просто абстрактными понятиями. В связи с этим они обрели вполне буквальное воплощение, то есть у них есть и физическое, и эмоциональное измерение. Личная автономия опирается на усиливающееся представление о физической индивидуальности и неприкосновенности: ваше тело принадлежит вам, а мое - мне, мы оба должны соблюдать дистанцию. Способность проникаться чувствами других основана на признании того, что другие люди чувствуют и мыслят так же, как и мы - что наши внутренние чувства в каком-то фундаментальном отношении одинаковы. Чтобы быть автономным, человек должен признаваться легитимно независимым и защищенным в своей обособленности. Однако права человека подразумевают более эмоциональную оценку человеческой индивидуальности. Права человека зависят и от контроля над собой, и от признания того, что другие люди также подконтрольны себе. Именно неполное принятие последней концепции порождает неравенство и открывает дверь нарушениям прав человека.

Автономия и сопереживания возникли в восемнадцатом веке не на пустом месте, у них были глубокие корни. За несколько столетий европейцы частично отошли от устоев традиционных обществ и усилили свою правовую и психологическую независимость. В результате возросло уважение к физической неприкосновенности, появились более четкие разграничительные линии между отдельными людьми и более определенное восприятие благопристойности. Со временем люди перестали спать группами. Для еды начали использовать посуду, такие формы поведения, как кидание объедков на пол или вытирание рук об одежду стали считаться неприемлемыми. Даже полная власть отцов над своими детьми начала подвергаться сомнению.

Новая психология

Многолетняя эволюция понятия "личность" ускорилась во второй половине восемнадцатого века. Отражение данного процесса можно найти в самых разных сферах жизни - от искусства до законодательства. Стало принято смотреть спектакли или слушать музыку в тишине. Портретная и жанровая живопись бросила вызов господству ог-

ромных мифологических и исторических полотен академического направления. В европейской живописи все еще преобладали изображения правителей и духовных лиц, но в Лондоне и Париже все чаще в центре внимания оказывались портреты обыкновенных людей. Ко второй половине восемнадцатого века портреты перестали быть иллюстрациями к аллегориям добродетели или богатства: вместо этого подчеркивалась психологическая и физическая индивидуальность модели. Отображение характерных черт того или иного человека в портретной живописи подчеркивало концепцию индивидуальности – личность человека уникальна, он не похож на других, самобытен – вот какие идеи были заложены в портретах тех времен.

Французская литература восемнадцатого века стала новой формой сопереживания. Появление эпистолярного романа (содержащего переписку литературных героев) помогало читателю отождествлять себя с героями произведений и проникаться чувствами других людей независимо от их классовой, гендерной или национальной принадлежности. Широкое распространение получили газеты, благодаря которым повествование о жизни обычных людей стало доступным широкой читательской аудитории.

Эти перемены способствовали формированию новой психологии, и в процессе этого закладывали основы для нового общественно-политического строя, в котором идеи о физической и моральной неприкосновенности и способности к сопереживанию тесно переплелись с развитием и признанием прав человека. Изменения в ранее принятых точках зрения в отношении указанных понятий произошли практически одновременно - в середине восемнадцатого века.

Одним из примеров происходивших изменений является изменение применения слова "пытка" во французском языке. С 1700 по 1750 год оно использовалось в основном в переносном значении для обозначения трудностей, с которыми сталкивался писатель в поисках удачного выражения. Истинному значению этого слова ("разрешенное законом причинение сильной физической боли в качестве средства для получения признания вины или выяснения имен соучастников") стали уделять внимание только после того, как политический философ Монтескье подверг эту практику резкой критике в своем трактате "О духе законов" (1748). В этой работе Монтескье настаивает на том, что "столько умных и столько гениальных людей выступало против практики применения пыток в суде, что после них я не осмеливаюсь об этом говорить". Затем он весьма загадочно добавляет: "Я хотел сказать, что это может быть приемлемым для деспотического государства, где все внушающее страх просачивается в сферу управления; собирался говорить о рабстве у греков и римлян... Но я слышу, как против этого вопиет глас природы". Здесь в качестве довода служит самоочевидность - "вопиет глас природы". После Монтескье к кампании против пыток подключились Вольтер и многие другие, в том числе итальянский мыслитель Чезаре Беккариа. К 1780-м годам отмена пыток и варварских форм телесного наказания стала важнейшим пунктом новой доктрины прав человека.

Современная тенденция направлена на дальнейшее расширение прав человека.

Этой тенденции способствуют Всеобщая декларация прав человека и другие нормы международного права. Но наше представление о том, кто обладает этими правами и каковы они, в конечном счете, опирается на наше обоснованное умение поставить себя на место другого человека. Революция в области прав человека по определению носит непрерывный характер. Поняв, как она началась, мы можем лучше понять и реализовать ее огромные возможности.

ПОЭЗИЯ

ТАК ИЛИ ИНАЧЕ ...

Так или иначе, пролетают годы,
Долго иль не очень терпим все
невзгоды.

Горько или сладко, помним то, что
было,
Мутно или четко в памяти застыло.

Много или мало сон и явь похожи.
Поздно или рано понимаем тоже.

Мимо или в точку куда-то попадаем.
Вместе, в одиночку от любви страдаем.

Просто или сложно, в жизни есть
задачи,
Справиться нам нужно, так или
иначе.

НИЛУФЕР

МАСКИ

Нам раздали чьи-то маски,
Изменились мы с тобой.
Не узнать под тоном краски
Кто родной, а кто чужой.

Не те роли мы сыграли,
И сценарий был не тот.
Друг за другом примеряли
Боль падений, пик высот.

Но, прошло все то, что было,
Тут второго дубля нет.
И друзей любовь остыла,
Нет, того, кто дал совет...

Знаю, что тебя так гложет...
Загляни, пустует зал!
Так зачем же, для кого же
Эту роль, мой друг, сыграл?

Мы аншлаги упустили,
Мы забыты: ты и я.
Так они нам отомстили,
Кому верили любя.

И раскаянья излишни,
Тут иные времена.
На расклеенных афишах
Стерты наши имена.

***

«Как же я люблю тебя! Вот теперь не
скрою,
Точно перед алтарем, душу всю открою.

Расскажу я о себе: мечты мои, секреты,
Что встречать с тобой хочу закаты и
рассветы.

KHAZAR UNIVERSITY

Courses offered for Fall Semester, 2009

University Requirements on English Language for all Schools

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
Undergraduate Study (BS)					
ENGL 101	English: Writing and Speaking 1	3	Kamala Seyfiyeva, Hamiya Bakhishova, Saadat Farhadova, Kamala Mahmudova	English	UR
ENGL 102	English: Reading and Listening 1	3	Khayala Isayeva, Kamala Seyfiyeva, Afat Alakbarova	English	UR
ENGL 103	English: Writing and Speaking 2	3	Sevda Ismayilova, Shafag Babaeyva, Milana Abbasova, Gunel Mammadova, Aygun Mammadova, Arzu Guliyeva, Hamiya Bakhishova, KamalaMahmudova, Afat Alakbarova, Saadat Farhadova	English	UR
ENGL 104	English: Reading and Listening 2	3	Firangiz Nassirova, Tarana Boyukzade, Sabina Kerimova, Aysel Aslanova, Khayala Isayeva, Kamala Seyfiyeva, KamalaMahmudova, Afat Alakbarova, Saadat Farhadova	English	UR

School of Architecture, Engineering and Applied Science

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
Undergraduate Study (BS)					
MATH 102	Calculus 2	3	Nigar Aslanova	English	Major
MATH 231	Applied Linear Algebra	3	Nigar Aslanova	English	Major
PHSC 111	Physics 1	3	Hikmat Hasanov	English	Major
PHSC 112	Physics 2	3	Hikmat Hasanov	English	Major
CHEM 112	Chemistry 2	3	Ziyafaddin Asadov	English	Major
CMS 101	Introduction to Computer Science	3	Etibar Rzazada	Az/Rus	GER
CMS 218	Data Structures and Algorithms	4	Aygun Alasgarova	English	Major
CMS 272	Computer Application	3	Etibar Rzazada	English	Major
CMS 312	Networking and Communications	4	Sakhavat Talibov	English	Major
CMS 350	Computer Graphics	3	Sakhavat Talibov	English	Major
EENG 310	Electronics	4	Rafig Ahmadov	English	Major

ENGR 102	Engineering Mechanics	4	Faculty	English	Major
GEOL 103	Geology for Petroleum Engineers	3	Gasham Zeynalov	English	Major
PETE 302	Drilling Engineering	3	Faculty	English	Major
PETE 402	Petroleum Production Engineering	3	Arif Mammadzada	English	Major
PETE 450	Summer Practice	3	Arif Mammadzada	English	Major
ENV 545	Environment and Sustainable Development	3	Leyla Muradxanlı	English	Major
ECON 101	Introduction to Economics	3	Fuad Rasulov	Az/Rus	GER
AZH 150	History of Azerbaijan	3	Roza Arazova	Az./Rus	UR
AZLL 105	Azerbaijan Literature	3	Faculty	Az/Rus	UR
ENGL 217	ESL (Advanced)	3	Faculty	English	UR
LAW 106	Constitutional Law	3	Abil Bayramov	Az/Rus.	GER
LAW 107	Basics of Law	3	Leyla Abdullaeva	English	GER
Graduate Study (MS)					
CMS 530	Advanced Computer Graphics	3	Sakhavat Talibov	English	Major
CMS 521	Advanced Computer Networks	3	Sakhavat Talibov	English	Major
ENV 545	Environment and Sustainable Development	3	Leyla Muradxanlı	English	Major
PETE 506	Non-Newton Systems	3	Arif Mammadzada	English	Major
PETE 543	Advanced Petroleum Production Engineering	3	Arif Mammadzada	English	Major
PETE 505	Advanced Drilling Engineering	3	Faculty	English	Major

School of Economics and Management

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
Undergraduate Study (BS)					
BSA 101	Introduction to Business	3	Fuat Rasulov	Azeri	MAJOR
ECON 201	Microeconomics	4	Elvin Afandi	English	MAJOR
ECON 202	Macroeconomics	3	Rovshan Guliyev	English	MAJOR
ACC 210	Financial Accounting	3	Elmar Rahimov	English	MAJOR
MATH 225	Mathematics for Economics	3	Rovshan Guliyev	English	MAJOR
BSA 250	Business Statistics	4	Rovshan Guliyev, Hikmet Taghiyev	English	MAJOR
MGT 330	Management	3	Chingiz Mammadov	English	MAJOR
FREN 202	French	3	Faramaz Baghirov	French	GER
ACC 310	Managerial Accounting	3	Saadat Yagubova	English	MAJOR
FIN 310	Fundamentals of Financial Management	3	Kamran Madjidov	English	MAJOR
FIN 420	Investment Management	3	Ramin Alakbarov	English	MAJOR
IB 440	International Trade	3	Elman Feyziyev	English	MAJOR
MGT 440	Operations Management	3	Khumar Huseynova	English	MAJOR
IB 410	International Business	3	Aygul Isayeva	English	MAJOR
ACC 425	Financial Reporting	3	Mahammad Hashimov	English	MAJOR
MGT 410	Organizational Behavior	3	Elchin Rashidov	English	MAJOR
MGT 330	Business Communications	3	Afat Alakbarova	English	MAJOR
	Public Health	3	Sabina Jafarova	English	MAJOR
MGT 835	Entrepreneurship and Small Business	3	Fuat Rasulov	Azeri	MAJOR
ACC 420	Fundamentals of International Financial Reporting	3	Alakbar Akbarov	English	MAJOR
MGT 465	Strategic Management	3	Leyla Gozalova	English	MAJOR

ECON 455	Cost Benefit Analysis	3	Chingiz Orudjov	English	MAJOR
EMGT 610	Caspian Energy and World Development	3	Ingilab Ahmadov	English	MAJOR
FIN 460	Bank Management	3	Farid Dadashov	English	MAJOR
ENGL 216	English for Specific Purposes	3	Kamala Mahmudova, Afat Alakbarova	English	UR
Graduate Study (MS)					
FIN 890	Advanced Corporate Finance	3	Farid Musayev	English	MAJOR
MGT 810	Business Communications	3	Syed Ali Mahammad	English	MAJOR
LAW 502	Contract Law	3	Altay Mustafayev	English	MAJOR
FIN 830.	Financial Management	3	Mahmud Jafarov	English	MAJOR
FIN 850	Financial Markets and Institutions	3	Nigar Ismayilova	English	MAJOR
MGT 845	HR Management	3	Suda Hajiyeva	English	MAJOR
IB 810	International Business	3	Anvar Huseynov	English	MAJOR
MKT 850	International Marketing	3	Murad Tahirov	English	MAJOR
ACC 840	Managerial Accounting	3	Syed Ali Mahammad	English	MAJOR
MGT 860	Strategic Management	3	Kamala Huseynova	English	MAJOR

School of Humanities and Social Sciences

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
Undergraduate Study (BS)					
ENGL 206	ESL(pre.adv)	3	Faculty	English	UR
ENGL 217	ESL(adv)	3	Faculty	English	UR
ENGL 201	Grammar(pre.adv)	3	Faculty	English	Major
ENGL 202	Grammar (adv)	3	Faculty	English	Major
AZLL 101	Azerbaijani language-1	3	Reyhan Madatova	Azeri	GER
AZLL 104	Azerbaijani language-2	3	Elza Ismayilova	Azeri	Major
AZLL 105	Azerbaijani literature-1	3	Aydinxan Abilov(A,B)/ Gardashkhan Azizkhanli (C,D)/ Konul Gulliyeva(E)	Azeri	GER
AZC 202	Azerbaijani Culture(dance(boys/girls),Chorus, jewellery art, carpet-art, mugham)	3	A.Aliyev /S.Minasazova/N.Mardanov /V./E.Shamaryayev/Z.Hasanov/A. Babayev	Azeri	GER
JOUR 101	Introduction to Journalism	3	Knyaz Aslan	Azeri	Major
JOUR 208	Publishing and Printing	3	Knyaz Aslan	Azeri	Major
ENGL 212	English for Current Events	3	Rena Musayeva	English	Major
	Journalism Researches	3	Vusal Mammadov	Azeri	Major/Elect
	Theory and practice of human rights	3	Nigar Aliyeva	English	Major/Elect
	Internship (for journalists)	3	Asmar Yusifzada	Azeri	Major
CMS 101	Introduction to Computer Science	3	Faculty	Azeri	GER
LING 215	Introduction to Linguistics	3	Firdovsi Karimov	English	Major
PERS 207	Persian-2	3	Zivar Huseynova	Persian	Major

ARAB 207	Arabic-2	3	Ulkar Abuzarova	Arabic	Major
ARAB 307	Arabic- 4	3	Tarana Akbarova(A), Kamala Hasanova (B)	Arabic	Major
PERS 307	Persian-4	3	Natiq Zulfugarov(A), Zivar Huseynova (B)	Persian	Major
ENGL 317	History of English Language	3	Lidiya Hamidova	English	Major
ENGL 335	Academic Writing	3	Nushaba Mammadova	English	Major
ENGL 322	English Composition	3	Nushaba Mammadova	English	Major
AMS 208	American Studies	3	Khayala Mammadova	English	Major/Elect
ENGL 315	English trough films	3	Shafag Babayeva	English	Major/Elect
ENGL 322	Lexicology	3	Irina Orujova	English	Major
ARAB 407	Arabic-6	3	Tarana Akbarova (A,B)	Arabic	Major
PERS 407	Persian-6	3	Natiq Zulfugarov(A,B)	Arabic	Major
ARAB 307	Arabic-3	3	Elnur Lahijov	Arabic	Major
LIT 410	Modern English Literature	3	Rena Musayeva	English	Major/Elect
LING 423	General Linguistics	3	Jala Garibova	English	Major/Elect
ENGL 418	World English	3	Khayala Mammadova	English	Major/Elect
PERS 412	Persian Poetry in Translation	3	Rustam Lazimov	Azeri /Persian	Major/Elect
ARAB 414	Survey of Arabic Literature and Poetry	3	To be appointed	Azeri/ Arabic	Major/Elect
PHIL 410	Public Speaking	3	Khayala Mammadova	English	Major/Elect
ENGL 207	Introduction to Translation	3	Irina Orujova	English	Major
ENGL 428	Translation Practice-4	3	Turan Jafarova	English	Major
ENGL 321	Translation practice-1	3	Ramila Mammadova	English	Major
ENGL 612	Methods of Translating and Interpreting	3	Ramila Mammadova	English	Major/Elect
AZLL 108	Modern Azerbaijan Language-II (Morphology)	3	Elza Ismayilova	Azeri	Major
AZLL 109	History of Azerbaijani Literature-II	3	Konul Guliyeva	Azeri	Major
LIT 506	Poetry	3	Hamlet Isaxanli	Azeri	Major/Elect
TURK 305	Comparative Grammar of Turkic Dialects	3	Elza Samadova	Azeri	Major
LIT 519	Theory of Literature	3	Dilbar Zeynalova	Azeri	Major/Elect
LIT 305	World Literature-II	3	Farhad Huseynzada	Azeri	Major
PERS 206	Persian –I	3	Ziver Huseynova	Azeri	Major/Elect
AZLL 208	History of Azerbaijani Literature-IV	3	Dilbar Zeynalova	Azeri	Major
AZLL 312	Azerbaijani Dramaturgy	3	Dilber Zeynalova	Azeri	Major/Elect
LIT 506	Literary Analysis	3	Konul Guliyeva	Azeri	Major/Elect
JAPAN 201	Elementary Japanese	3	Jamila Bakikhanova	Japanese	GER
ITAL 201	Elementary Italian	3	Kamala Mammadova	Italian	GER
ITAL 202	Intermediate Italian	3	Kamala Mammadova	Italian	GER
RUS 201	Elementary Russian	3	Anna Bartkulashvili	Russian	GER
REL 201	History of Religions	3	Ulkar Abuzarova	Azeri	GER
ISL 210	History of Islam	3	Elnura Aizova	Azeri	GER
HEB 201	Hebrew	3	Emiliya Rzayeva	Hebrew	GER

ALFONS-

	Elementary Georgian	3	Anna Bartkulashvili	Georgian	GER
SOC 421	Culture and Personality	3	Murad Tagiyev	English	GER
PLTS 110	Introduction to Political Science	3	Kenan Allahverdiyev	Azeri	Major
PLTS 120	History of Political Theories	4	Kenan Allahverdiyev	Azeri	Major
PLTS 230	Modern Political Theories	4	Kenan Allahverdiyev	Azeri	Major
INTR 210	History of Diplomacy	4	Baba Bayramli	English	Major/Elect
PLTS 415	Political Psychology	3	Ulker Isayeva	English	Major
INTR220	l Organizations	4	Rashad Huseynov	English	Major
PLTS 310	Political Systems and Institutions	4	Ilgar Ibrahimli	English	Major
INTR 330	International Political Economy	3	Sanan Mirzayev	English	Major/Elect
INTR 502	Comparative Politics of European Countries (M)	4	Sanan Mirzayev	English	Major
PLTS 345	Public Policy Analysis	3	Mushfiq Aliyev	English	Major/Elect
HIST 144	Contemporary History of European Countries	3	Araz Aslanli	Azeri	Major
INTR 350	The Caucasus in World Politics	3	Anar ~~Rzayev~~ Ağabbayev	English	Major/Elect
SOC 350	Contemporary Social Problems of Azerbaijan	3	Taliya Musayeva	English	Major/Elect
HIST 110	History of World Civilizations	3	Araz Aslanli	Azeri	Major
ECON 360	Azerbaijan in the system of international economic relations (this course starts at the end of March and finishes at the end of May)	3	Fikret Pashayev	English	Major/Elect
PHIL 110	Introduction to Philosophy	3	Aghalar Mammadov	Azeri	Major
PHIL 417	Philosophy of Culture	3	Aghalar Mammadov	Azeri	Major/Elect
FREN 202	French-2	3	Faramaz Bagirov	French	Major
PHIL 213	Contemporary Philosophy	3	Mail Yagubov	Azeri	Major/Elect
Graduate Study (MS)					
ENGL 612	Methods of Translating and Interpreting	3	Ramila Mammadova	English	Major/Elect
LING 607	Linguistics (Trends and Methods)	3	Turan Jafarova	English	Major/Elect
PHIL 410	Public Speaking	3	Khayala Mammadova	English	Major/Elect
LIT 410	Modern English Literature	3	Rena Musayeva	English	Major/Elect
LING 423	General Linguistics	3	Jala Garibova	English	Major/Elect
ENGL 418	World English	3	Khayala Mammadova	English	Major/Elect

School of Law

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
		Undergraduate Study (BS)			
LAW 410	Election Law	3	Leyla Mammadova	Az/rus	Major/Elect.
LAW 324	Municipal Law	3	Sariyya Hajiyeva	Az/rus	Major/Elect.
LAW 430	Forensic Expertise	3	Tahir Hajili	Azeri	Major/Elect.
LAW 206	Legal English	3	Abdullayeva Leyla	English	UR
LAW 312	Introduction to Advocacy	4	Akif Alizade	Azeri	Major/Elect.
INTLAW 262	Human Rights	4	Saadat Novruzova	Az/rus	Major/Elect.
INTLAW 810	International Business Law	3	Altay Mustafayev	English	Major/Elect.
		For other Schools			
LAW 102	Law Enforcement Systems	3	Jabir Khalilov	Az/rus	GER
LAW 220	Family Law	3	Akif Alizade	Azeri	GER
LAW 107	Basics of Law		Leyla Mammadova	Az/rus	GER
LAW 106	Constitutional Law	3	Abil Bayramov	Azeri	GER
LAW 502	Contract Law	3	Altay Mustafayev	English	GER
	Theory and Practice of Human Rights *	3	Nigar Aliyeva	English	GER
LAW 107	Basics of Law	3	Leyla Abdullayeva	English	GER

***Not included in catalog**

School of Medicine, Dentistry and Public Health

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
AZH 150	History of Azerbaijan	3	Roza Arazova , Gunel Rahmanzade	Azeri/ English	UR
BIOMED305	Pat.Phys 2	3	Khuraman Aliyeva Elchin Zeynalov	Azeri/ English	MAJOR
BIOMED300	Clinical Biochemistry2	2	Azizova Gulnara	English	MAJOR
BIOMED401	Virology	2	Agayeva Gulnara	English	MAJOR
MED 404	Infection Diseases	3	Agayeva Gulnara	English	MAJOR
BIOMED503	Lab.Diagnostics	3	Dilshad Aliyeva	Azeri	MAJOR
BIOMED306	Medical genetics 1,2	3	Tarana Gadirova	English	MAJOR
MED411	General Epidemiology	3	Suleymanli Erkin	Azeri	MAJOR GER
MED 412	General and Social Hygiene	3	To be arrange	English	MAJOR
BIOMED310	Radiology	3	Karakashly Jamil	English	MAJOR

MED408,502	Internal diseases 3,5-	5	Natavan Faradjeva Rena Kerimova	Azeri Rus	MAJOR
MED407	Surgery	5	Rauf Shahbazov, Nadir Zeynalov	Azeri/ English	MAJOR
MED 304	Pharmacology1,2	3	Farid Aliyev. Sabuhi Abilov	Azeri/ Rus	MAJOR
MED508	Operative Anatomy	4	Akperov Elcin	English	MAJOR
MED506	Child Deseases	3	Svetlana Chernousova	English	MAJOR
DEN409	Neurology	3	To be arrange		MAJOR
MED507	Gynecology 1	3	Elena Smirnova Mehman Namazov	English/ Azeri	MAJOR
MED512	Ortopedics and Traumotology	3	Namig Nadirov	English	MAJOR
MED510	Anesthesiology	3	To be arrange	English	MAJOR
MED 302	Medical Psihology	3	Murad Tagiyev	English	MAJOR GER
BIOMED312	Hematology	3	Geyrat Imamaliyev	English	MAJOR
MED509	Otolaryngology	3	To be arrange	English	MAJOR
MED410	Curt Medicine	3	Tair Gadjili	English	MAJOR
MED514	Functional diagnostics	3	Kamal Akperov	English	MAJOR
MED504	Ophthalmology	3	To be arrange	English	MAJOR
MED421	Clinical Pharmacology	3	Kerimova Rena Farid Aliyev, Sabuhi Abilov	English/ Azeri/ Rus	MAJOR
MED 525	Neyrophysiology (elective course)	1.5	Elena Smirnova	English	MAJOR
MED526	" Disease Prevention and Health Promotion	3	Mohammad Shahbazi	English	MAJOR
MED 527	"Medical Anthropology and Public Health".	3	Mohammad Shahbazi	English	MAJOR
	Neonatology and Embryology	1.5	Elena Smirnova	English	MAJOR
DEN403	Ortopedics	3	To be arrange	Azeri	MAJOR
DEN413	Stom therapy2	3	To be arrange	Azeri	MAJOR
DEN414	Ortodontics	3	To be arrange	Azeri	MAJOR
	Stom. Surgery	3	To be arrange	Azeri	MAJOR
	Practical Rotation: ENT, Internal Diseases(Urology, Pulmanology, Tuberculosis, Endocrinology), Operative Surgery Functional Diagnostics, Stom.terapy, Stom surgery				

School of Education

Code	Course	Credits	Instructor	Language	Note
Undergraduate Study (BS)					
AZLL 101	Azerbaijan Literature	3	Knyaz Aslan	Azeri	UR
MATH 224	Mathematics for elem. teachers II	3	Asif Nabiyev	Azeri	MAJOR
AZLL 102	Introduction to Writing	3	Reyhan Medetova	Azeri	MAJOR
LIT 201	World Child Literature	3	Knyaz Aslan	Azeri	MAJOR
EDU 302	Curriculum,Instruction,and Asasesment	4		Azeri	MAJOR
EDU 468	Historical and Fhilosophical Found.Edu.	4	Gulchin Mehraliyeva	Azeri	MAJOR
EDU 329.	Elementry Science Education	3	İsmet Ahmedov	Azeri	MAJOR
EDU 403	Methods of Teaching Mother Tongue	2	Reyhan Medetova	Azeri	MAJOR
EDU 105	İntroduction to education	3	İsaxan İsaxanlı	Azeri	MAJOR
PSYC 304	Basic educational psychology.	3	Elmira Mirzayeva	Azeri	MAJOR
EDU 407	Intership	15	Elmira Mirzayeva	Azeri	MAJOR

GOOD LUCK!

То, что не могла сказать, стеснялась,
не успела,
Может первой от тебя услышать
захотела?!

Люблю тебя, твои слова, люблю твои
манеры!
Беззаветно я люблю, безумно и без меры!

Ведь мог ты не родиться, но для меня
родился,
День за днем сроднился, с моей душою
слился.

Что же это?! Почему надежда умирает?
Зима прошла, но нет весны, сердце
замирает.

Желанья сокровенные студит мороз
разлуки,
Прошу, вернись, любовь моя, нестерпимы
муки».

Так общаюсь я с тобой, в письмах, каждый
вечер.
Вот закончу, унесет опять обрывки
ветер…

Признаться, гордость ни при чем, просто
сильно трушу.
Звонить тебе не смею я, боюсь, что все
разрушу.

ВТОРОЕ ДЕКАБРЯ

Спозаранку утром вставать мне каждый
день,
Волосы растрепаны, под глазами тень.
Подняться и умыться, будто ничего…
Но, на все на это пять минут всего.

График сумасшедший, на ногах с шести,
Причесаться б только, глаза бы подвести.
И горячий кофе губы обожжет,
Некогда покушать, время ведь не ждет.

Может и вдобавок, автобус не прийти,
А может и кот черный дорогу перейти.
Место не найдется сесть и почитать,
Или зимним утром о солнце помечтать.

Только и доедешь, студентов полон двор,
Шум стоит ужасный от обсуждений, ссор.
Учеба днем и ночью, надо сдать зачет,
Экзаменов так много, что потеряешь счет.

Хлопоты, тревоги, суета сует,
Все так монотонно, перемены нет.
Устала я, хотела радости, тепла.
Выдержать все это больше не могла.

И кто-то ведь услышал, кто-то ведь узнал,
В один морозный вечер счастье мне
послал.
Просто был обычный день календаря,
А теперь мой праздник - **ВТОРОЕ ДЕКАБРЯ!**

ПЕРЕЗАГРУЗКА

«Жди меня, компьютер глючит,
Перезагружусь, пройдет».
Но ведь что-то сердце мучит:
«Нет, он больше не зайдет».

Вот я жду, текут минуты,
Каждый миг - как целый час.
Где же ты, мой милый, где ты?
Верю что, зайдешь сейчас.

Пусть иконка загорится,
Напиши мне: «Все, я тут!»
И не буду я сердиться,
Приходи, часы идут.

Неужели той разлукой,
Той, что губит все мечты,
Стала нам перезагрузка
Виртуальной темноты?!

То, что просто удалила,
Прочитать успев едва,
Ведь твое прощанье было
И последние слова.

MƏDƏNİYYƏT

"ONU BİZƏ BAĞIŞLADIĞI ÜÇÜN AZƏRBAYCAN XALQINA MİNNƏTDARIQ"

Tahir Salahovun Moskvadakı fərdi sərgisi ustadın yubileyinə həsr olunmuşdur

Azərbaycanın və Rusiyanın böyük rəssamı Tahir Salahovun 80 illik yubileyi münasibətilə Moskvadakı "Yekaterina" Mədəniyyət Fondunun qalereyasında "Tahir Salahov. Rəngkarlıq. Qrafika" adlı fərdi retrospektiv sərgi açılmışdır. Sərgini RF Mədəniyyət Nazirliyinin, Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin, Heydər Əliyev Fondunun, Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının və ölkəmizin Rusiyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə "Aydan Qalereya" və "Yekaterina" Mədəniyyət Fondu təşkil etmişdir.

Rəssamlıqda "sərt üslubun" əsasını qoymuş dünya şöhrətli ustadın, 20-dən çox rəssamlıq akademiyasının və digər yaradıcılıq təşkilatlarının üzvü olan Tahir Salahovun fərdi sərgisi onun böyük istedadını artıq çoxdan layiqincə qiymətləndirmiş Moskvanın mədəni həyatında əsl hadisəyə çevrilmişdir.

Rəssamın əsərləri Tretyakov qalereyasının, Dövlət Rus Muzeyinin, Moskva Müasir İncəsənət Muzeyinin, Dövlət Şərq Xalqları İncəsənəti Muzeyinin, Aktual İncəsənət Muzeyinin, Azərbaycan muzeylərinin ekspozisiyalarında, habelə özəl kolleksiyalarda saxlanılır.

Moskva sərgisində böyük ustadın şöhrət qazanmış əsərləri nümayiş etdirilir. Rəssamın qızı, "Aydan Qalereya"nın rəhbəri Aydan Salahova demişdir ki, öz yaradıcılığını bütövlükdə görməsi üçün atasının kolleksiyalarda saxlanılan bütün əsərləri bir araya gətirilmişdir. Eyni vaxtda bütün əsərlərini gözdən keçirmək rəssam üçün böyük qismətdir. Aydan T.Salahovun əsərlərini nümayiş etdirmək imkanı yaratdıqlarına görə muzeylərə minnətdarlığını bildirmişdir.

Yubilyarın özü isə mətbuat konfransında sərginin təşkilatçılarına və iştirakçılarına səmimi minnətdarlıq edərək vurğulamışdır ki, bu son dərəcə mühüm hadisə onun üçün həm də "Yekaterina" Mədəniyyət Fondunun salonunda təşkil olunduğuna görə əhəmiyyətlidir. T.Salahov demişdir: "Bu gün öz sərgimə baxdım və əsərlərim mənim üçün yeni məna kəsb etdi, onları başqa cür hiss etdim. Bu, mənim üçün çox maraqlıdır və hesab edirəm ki, ekspozisiya baş tutmuşdur".

Sərginin açılış mərasimi anşlaqla keçmişdir Salon rəssamın dostları və pərəstişkarları ilə dolu idi. Yubilyarı təbrik etməyə Rusiyanın tanınmış incəsənət xadimləri, sənətşünaslar, rəssamlar, rəsmi dairələrin, Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin, habelə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri və jurnalistlər gəlmişdi.

Çıxışında böyük Azərbaycan rəssamına Rusiyanın paytaxtında göstərilən diqqət və qayğıdan razılığını bildirən Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu T.Salahovu nadir insan, gözəl rəs-

sam və görkəmli ictimai xadim kimi səciyyələndirmiş, onu Azərbaycan xalqı adından təbrik etmişdir. Səfir demişdir: "Burada uzun illər tanıdığımız əsərlər nümayiş etdirilsə də, onlar artıq başqa təsir bağışlayır. Son illərin əsərləri isə təsdiq edir ki, Salahov yaradıcılığının çiçəklənən dövründədir".

Federasiya Şurasının Mədəniyyət Komitəsinin sədri Aleksandr Dzasoxov T.Salahovu yaradıcılığının zirvəsində olan, dünya miqyasında tanınmış istedadlı insan adlandıraraq demişdir: "O, həm şəxsiyyət, həm də istedaddır. Onu bizə bağışladığı üçün Azərbaycan xalqına minnətdarıq". T.Salahovu "fenomenal rəssam və görkəmli ictimai xadim" adlandıran RF Prezidentinin beynəlxalq mədəni əməkdaşlıq üzrə xüsusi nümayəndəsi Mixail Şvıdkoy vurğulamışdır ki, ustadın xalqın mədəni irsinə çevrilmiş parlaq əsərlərinin müsbət energetikası vardır. RF mədəniyyət nazirinin müavini Pavel Xoroşilov da rəssamın şəxsiyyətini və qeyri-adi istedadını yüksək qiymətləndirmişdir. RF Dövlət Dumasının deputatı İosif Kobzon da səmimi təbriklərini yubilyara çatdıraraq, bu qeyri-adi insanla dostluğundan dərin məmnunluq hissi keçirdiyini bildirmişdir.

Rusiya Rəssamlıq Akademiyasının prezidenti Zurab Sereteli akademiyanın ali mükafatını – "Şöhrət" ordenini Tahir Salahova təqdim etmişdir.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Bakıda T.Salahovun 80 illik yubileyinə həsr edilmiş təntənəli tədbirlər keçirilmiş və o, ölkəmizin ən ali mükafatı - "Heydər Əliyev" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tahir Salahov AzərTAc-a məxsusi müsahibəsində Prezident İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirərək demişdir: "Prezidentin diqqət və qayğısı məni riqqətə gətirdi. Mənə böyük hədiyyə etməklə, yaradıcılığıma yeni təkan verdiyi, məni ən qiymətli ordenə, Heydər Əliyevin adını daşıyan ali mükafata layiq gördüyü üçün ona minnətdaram. Mən hədsiz xoşbəxtəm. Məni Fondda qəbul etmiş, yaradıcılığıma böyük diqqət ayırmış, bir sıra yaradıcılıq problemlərimin həllində kömək etmiş Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevaya da minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm".

Həmin gün ölkəmizin Rusiyadakı səfirliyində Azərbaycanın və Rusiyanın xalq rəssamı Tahir Salahovun şərəfinə qəbul təşkil edilmişdir.

Asya HACIZADƏ,
AzərTAc-ın xüsusi müxbiri

POLŞANIN LYUBLIN ŞƏHƏRİNDƏ AZƏRBAYCAN MUSİQİSİ SƏSLƏNMİŞDİR

Yanvarın 16-da Polşanın Lyublin şəhərində Henix Venyavski adına Dövlət Filarmoniyasının Böyük zalında Azərbaycan müsiqiçiləri, xalq artisti, professor, tarzən Ramiz Quliyev və beynəlxalq müsabiqələr laureatı, Prezident təqaüdçüsü, gənc dirijor Əyyub Quliyevin Polşanın məşhur musiqi kollektivlərindən olan Lyublin Dövlət Filarmoniyası orkestri ilə konserti olmuşdur.

Konsertdə Lyublin Filarmoniya orkestri Əyyub Quliyevin dirijorlugu altında K.M.Veberin „Oberon" operasından uvertürası, P.Çaykovskinin 5-ci simfoniyasını ifa etmişdir. Həmçinin, Lyublin şəhərində ilk dəfə olaraq professor Ramiz Quliyevin ifasında görkəmli Azərbaycan bəstəkarı H.Xanməmmədovun tar və simfonik orkestr üçün 2 saylı konserti səslənmişdir. Böyük marağa səbəb olan ifadan sonra Ramiz Quliyev dinləyicilərin istəyi ilə Polşa musiqisinin ən parlaq nümunələrindən olan M.Oginskinin „Polonezi" əsərini Lyublin Filarmoniyası orkestrinin müşayiəti ilə ifa etmişdir. Tamaşaçılar Azərbaycan musiqiçilərini ayaq üstə alqışlamışlar.

Azərbaycanın Polşadakı səfirliyinin əməkdaşları, Lyublin şəhərinin rəhbərliyi və Polşanın tanınmış incəsənət xadimləri konsertə baxmışlar.

Bu konsert Lyublin şəhərində Azərbaycan musiqiçilərinin iştirakı ilə keçirilən ilk konsertdir. Konsert bitdikdən sonra Lyublin Filarmoniyasının rəhbərliyi yeni konsert layihəsi ilə bağlı Azərbaycan musiqiçilərinə dəvətlə müraciət etmişdir.

QADIN – MƏŞHUR VƏ GÖRKƏMLİ ADAMLARIN HƏYATINDA

Rus müəllifi M. Dubinskinin "Qadın – məşhur və görkəmli adamların həyatında" adlı kitabı yüz ildən də çox əvvəl – 1900-cü ildə Sankt-Peterburqda çap olunsa da, memuar ədəbiyyatı həvəskarları üçün bu günədək böyük maraq kəsb edir. Müəllif topladığı zəngin material əsasında iki min ildən çox dövrü əhatə edən maraqlı qadın obrazları qalereyası yaratmağa müvəffəq olmuşdur. 143 məşhur və görkəmli adamın – şair, nasir, rəssam, bəstəkar, alim, mütəfəkkir, səyyah, ixtiraçı, siyasi xadim, sərkərdə və hökmdarların həyat və fəaliyyətində sevimli qadınların rolundan bəhs edən hekayətlər oxucunu sehrli bir aləmə aparır; o, Dantenin Beatriçaya, Petrarkanın Laurya, Hötenin Lottoya qızğın sevgisinin, Bayron, Volter və Kuperin dramatik məhəbbət tarixçəsinin şahidi olur, Rafael, Mikelancelo və Siseronun portretlərində əbədi həyat qazanmış qadınlar haqqında zəngin məlumat alır, böyük dövlətləri və xalqları idarə edən hokmdarların taleyinə təsir göstərmiş ledi Hamilton, Jozefina Bonapart, markiza de Pompadur kimi qadınların çoxbilmişliyinə heyran qalır.

Oxucularımız üçün tanıdıqları şəxsiyyətlərin həyat və fəaliyyətindən əlavə məlumatların maraqlı olacağını nəzərə alaraq, kitabdan bəzi parçaları dərc etməyə başlayırıq.

RAFAEL

Rafaelin qəlbini və fırçasını riqqətə gətirən məhəbbəti son vaxtlaradək naməlum olaraq qalırdı. Bununla belə, heç kəs üçün sirr deyildi ki, onun odlu qəlbi qadın gözəlliyinə heyran olmaq, vurulmaq, sevmək qabiliyyətinə malik idi. Rafaelin dühasını əbədiləşdirən əsərlərində qızğın ehtirasa işarə belə yoxdur. Lakin rəssamın sonetlərində onun qadın gözəlliyinə qovuşmaq hissləri, sevgisi, ehtirası tərənnüm olunur. Çox təəssüf ki, Rafaelin sonetlərində vurulduğu, sevdiyi qadınlardan heç birisinin adını tapmaq mümkün deyil. Rəssam məktublarında da olduqca ehtiyatlı idi. Onun dostları və bioqrafları təsdiq edirlər ki, Rafael ehtirasla məhəbbət axtarır və ehtirasla sevirdi. Lakin onlardan heç biri rəssamın qəlbini fəth edən qadınlar barədə ətraflı heç nə yazmamışdır.

Rafael gənc ikən Florensiyaya gəlmiş və 1504-1508-ci illərdə orada florensiyalı qadınların gözəlliyini əks etdirən heyrətamiz madonnalar çəkmişdir. Düşünmək olarmı ki, Florensiyada görüşdüyü, bəzisinin onun üçün model rolunu oynadığı gözəl və cazibədar qadın və qızlardan heç biri onun qəlbini riqqətə gətirməmişdir? Bu barədə heç nə bilmirik. Yalnız bu məlumdur ki, aristokrat bir qadına sevgi bəsləmiş və ona bir neçə şeir həsr etmişdir. Budur həmin şeirlərdən biri:

Şəfəqə bürünmüş munis surətin,
Qorunur qəlbimin dərinliyində.
Çəkməyə çalışsam – namümkün, çətin,
Hüsnünü təsvirə qüdrət yox məndə.

Fırçam cəsarətli, rənglərim canlı,
Tək sənin önündə ölüdür onlar.
Yanaqlar, dodaqlar – lalətək qanlı,
Qadında bir belə gözəllik olar?!

1508-ci ildə Rafael Romaya köçdü; burada onu hörmət, şöhrət, sərvət gözləyirdi. Rafaelin yüksək gəlirini görən kardinal Bibiyena ona özünün qardaşı qızı ilə evlənməyi təklif edir. Rafael evlənmək istəmir və kardinala bildirir ki, yalnız üç-dörd il sonra bu barədə düşünəcək. Rəssamın öz əmisi Simona göndərdiyi məktubdan aydınlaşır ki, o, kardinalın qardaşı qızına laqeyd olmuşdur: "Siz mənə hirslənirsiniz, lakin ədalətli deyilsiniz. Siz bilirsiniz ki, məktub yazmağa mənim vaxtım yoxdur. Yalnız mühüm bir məsələ olanda yazıram. İndi elə mühüm məsələ olduğuna gö-

rə sizə məktub göndərirəm. Birincisi, mənim evlənmək məsələmdir. Allaha gecə-gündüz şükr edirəm ki, nə sizin məni nişanlamaq istədiyiniz qızla, nə də o birisi ilə evlənməyərək, sizdən daha tədbirli oldum. Düşünürəm ki, özünüz də bu fikirdə olarsınız ki, əgər o vaxt evlənsəydim, indiki adam olmazdım. Mənim Romada ayda 50 qızıl skudo gəlir gətirən 3000 dukat dəyərində evim vardır. Zati-müqəddəsləri bizim papa Pyotr məbədinin baş inşaatçısı kimi mənə ildə 300 qızıl dukat məvacib təyin etmiş və tədricən artıracağını vəd etmişdir. İndi mən şəxsən zati-müqəddəsləri üçün bir iş görürəm və buna görə də 1200 dukat alacağam. Görürsünüzmü, əziz əmim, mən nə familiyamızı, nə də vətənimi xəcalətli etmərəm. Kardinal Bibiyena mənə öz qohumu ilə evlənmək təklif etmişdir; mən ona söz vermişəm və vədimi poza bilmərəm. Məni onunla əvvəlkindən də möhkəm dostluq telləri bağlayır. Bundan sonra baş verənlər haqqında sizə məlumat verəcəyəm, səbr edin, görək bu işlərin axırı necə olacaq; əgər bu izdivac baş tutmasa, mən sizin iradənizlə hərəkət etməyə hazıram...Mən Romada hörmətli bir ailədən olan gözəl əxlaqlı bir qız tanıyıram, 3000 qızıl skudo məbləğində cehizi vardır. Romada 100 dukat isə sizdəkinin iki yüzünə bərabərdir."

Rafaelin kardinal Bibiyenaya verdiyi vədə başa çatanda, rəssam onun qohumu ilə nişanlanmağa razılıq verdi və 1514-cü ildə nişan mərasimi keçirildi. Lakin kardinal Rafaeli tələsdirsə də, toy baş tutmadı. Onun ürəyi başqasına məxsus idi. "Mən aludə olmuşam, məni yaxan böyük bir alovun pərvanəsinə çevrilmişəm. Ah, mən necə od tutub yanıram. Heç bir dəniz, heç bir çay bu odu söndürmək və mən də onsuz yaşamaq iqtidarında deyilik. Çünki bu pərvanəliyimlə o qədər xoşbəxtəm ki, daha çox odlanmaq, daha çox yanmaq istəyirəm." Məşhur sonetdən sətri tərcümə edilmiş bu misraları Rafael Mariya Bibiyenanın nişanlısı ikən yazmışdı. Lakin onlar Mariyaya həsr olunmamışdı...

Mariya Bibiyena 1517-ci ildə vəfat etdi. Üç il sonra Rafael ölüm yatağında ikən Mariyanın məzarı yanında dəfn olunmasını tələb etmişdi – görünür, ötən illər ərzində həmişə vicdan əzabı çəkmişdi. Lakin onun arzusu yerinə yetmədi. Ancaq dəfn olunduğu Roma Panteonunda məzarının yanında Mariya Bibiyenanın heykəli qoyulmuşdur.

Bəs Rafaelin məftunluqla sevdiyi, ömrünün ən yaxşı illərini birgə keçirdiyi, sonetlərində ən ülvi ifadələrlə vəsf etdiyi, xətrinə kardinalın qohumu Mariya Bibiyena ilə evlənməkdən imtina etdiyi sirli, əsrarəngiz qadın kim olmuşdur? Rafaelin müasirləri onu rəssamın məşuqəsi kimi ötəri xatırlayırlar. Heç kim onun adını çəkmir, hətta hansı zümrəyə mənsub olduğu da deyilmir.

Bu sirli, naməlum qadının obrazı ani olaraq yalnız bir dəfə, özü də Rafael ölüm yatağında ikən əsrarəngiz zülmətindən işığa boylanır. Rəssam can verərkən şagirdləri və dostları ətrafına toplaşıb ağlayırdılar. Sevgilisi də yatağı yanında diz çökərək, dua etmək istəsə də, göz yaşları onu boğur, əllərilə üzünü örtür.

Bu zaman qapı açılır, həyatla vidalaşmaqda olan rəssama Roma kilsəsi başçısının xeyir-duasını çatdırmaqdan ötrü papanın elçisi içəri daxil olur. Elçi diz üstə çökmüş qadını görən kimi onu bayıra çıxarmağı əmr edir; deyir ki, papanın Rafaelə xeyir-duasını onunla cinayətkar əlaqədə olmuş günahkar qadının iştirakı ilə çatdıra bilməz. Gənc qadını zorla sevgilisinin yatağından uzaqlaşdırırlar. Rafael papanın xeyir-duasını qəbul edərək, son sözlərində həyatını korladığı nişanlısını peşmanlıqla xatırlayaraq, həyatla vidalaşır. Müasirlərindən Rafaelin həmin qadına sevgisi haqqında qalan məlumat yalnız bundan ibarətdir.

Rafael və sevgilisi haqqında əfsanələr yaranmışdı, lakin onları yalnız rəssamın ölümündən yüz il sonra qələmə almağa başlamışdılar. Böyük rəssamın sevdiyi qızın adı əvvəlkitək yenə naməlum olaraq qalırdı. Əfsanələrdə onu ancaq "Fornarina", yəni "bulkaçı qızı" adlandırırdılar. Sonralar da onu elə bu cür ad-

landırmağa başladılar. Onun atasının bulka dükanı Müqəddəs Sesiliya kilsəsinin yaxınlığında yerləşirdi. Fornarina tez-tez kilsənin kiçik bağında əyləşərdi. Onun gözəlliyi haqqında söz-söhbət bütün Romaya yayılmışdı və gənc oğlanlar, xüsusən rəssamlar bağın ətrafında hərlənməyi adət etmişdilər. Romaya gələndə 25 yaşı olan Rafael də, təbii ki, istisnalıq təşkil edə bilməzdi və ilk baxışdan ehtirasla gözəl bulkaçı qızına vurulmuşdu. Bulkaçı qızı da onu ehtirasla sevdiyinə görə valideynlərini tərk etmiş, onun evində yaşamağa başlamışdı. Güman etmək olar ki, məşhur rəssamla adi qızcığaz arasında Faustla Marqarita arasında olan münasibətə bənzər ünsiyyət yaranıbmış. Lakin bu, yanlış fikirdir. Fornarina gənc qəlbinin bütün hərarəti ilə sevdiyi adamın böyük istedadını qiymətləndirə bilməzdi. Onu ancaq gözəl pal-paltar, əyləncələr maraqlandıra bilərdi.

Fornarinanın portreti məsələsi də uzun müddət müəmmalı qalmışdı. Belə hesab edirdilər ki, Florensiyada Uffitsi qalereyasında saxlanan qadın başının rəsmi Rafaelə məxsusdur və o, Fornarinanın əksini çəkmişdir. İndi heç bir şübhə yoxdur ki, həmin rəsm Rafaelin fırçasının məhsulu deyildir. Güman edirlər ki, onu Fra-Sebastiano çəkmiş və Beatriçe di-Ferrara adlı kurtizankanı təsvir etmişdir. Rafaelin bəzi biliciləri bu fikirdə idilər ki, rəssam öz sevgilisini Florensiyada Pitti qalereyasında saxlanan *"La donna velata"* ("Duvaqlı qadın") adı ilə məşhur olan əsərində əbədiləşdirmişdir. Yalnız yeni tədqiqatlar, xüsusən də italyan tənqidçisi Antonio Valerinin *"La vita italiana "* jurnalında dərc etdirdiyi məqalə sayəsində biz Fornarinanın əsl portreti haqqında məlumata malikik. Onu təsvir etməyə ehtiyac yoxdur. O hamıya məlumdur. Fornarina – Sikst Madonnasıdır. Nəhəng rəssamın ən məşhur əsəri üçün adi bulkaçı qızı model olmuşdu. Bu tabloda insan gözəlliyi və ana məhəbbəti ideallaşdırılmış, körpəsini bağrına basmış Məryəm insanlara, real varlığa bağlı, həyatsevər bir obraz kimi təsvir olunmuşdur.

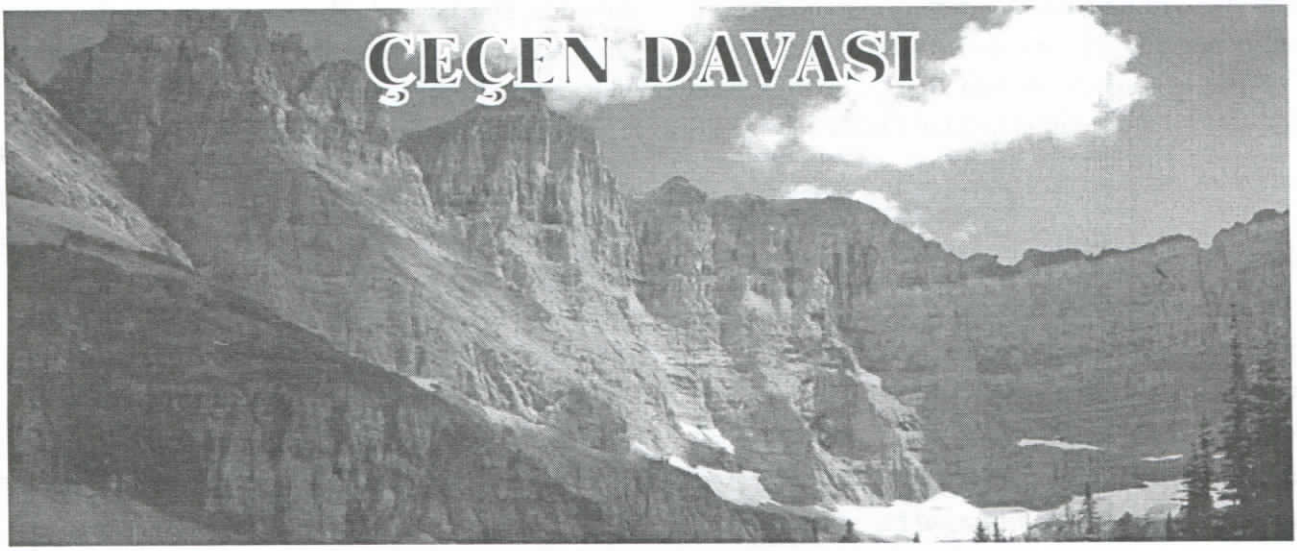
Əgər biz Fornarinanın portretini tanıyırıqsa, onda onun qəlbini də tanımalıyıq. Çünki Rafael üz cizgilərində qəlbi əks etdirmək kimi nadir istedada malik idi. Fornarinanın xarakterinin əsas cəhətləri – səmimilik və sədaqətdir. Onun gözlərində ağıl duyulmur, lakin onlarda, bütün simasında olduğu kimi, dərin hissiyyat vardır.

Fornarinanın əsl adını bildiyimizə görə də Valeriyə minnətdar olmalıyıq. Onun adı Marqarita Luti idi. İtaliya tədqiqatçısı onu Florensiya kitabxanasındakı əlyazmalarının birində, həmçinin monastırlardan birində rahibələrin siyahısında aşkar etmişdi. Zavallı qız sevgilisinin vaxtsız vəfatından sonra monastırda rahibəlik etmişdi...

Tərcümə edən:
Xaqan BALAYEV

HƏYAT LÖVHƏLƏRİ

ÇEÇEN DAVASI

Rostov Dəmiryol Mühəndisləri İnstitutunun Bakı Filialında işləyən dövrlərdə Şimali Qafqazda mühazirə oxumaq, məsləhətlər vermək üçün "nümayəndəliklərimiz"ə getməli olurduq. Bakı Filialı Cənubi və Şimali Qafqaz respublikalarını əhatə edirdi.

Qroznıya növbəti səfərə çıxmışdım. Nədənsə, Qroznı vağzalında məni qarşılayan yox idi (belə səfərlərdə məni çox təntənəli qarşılayırdılar). Odur ki, vağzalın gözləmə zalına keçib, məni qarşılamalı olanları gözləməyə başladım. Birdən kimsə arxadan əlləri ilə gözlərimi tutdu. "Qəribədir, Qroznıda mənə belə ərki çatan kim olar" – deyə fikirləşdimsə də, tapa bilmədim. Nəhayət, gözlərimi açdılar.

– Xoş gəlmisiniz, Xalil Medjidoviç, bəs gəldiyinizi niyə bizə bildirməmisiniz – deyən şəxs mənim keçmiş sevimli tələbəm idi.

– Bəs sən burada neyləyirsən? – soruşuram.

– Mən Qroznı vağzalının rəisiyəm – deyib, çantamı götürdü və kabinetinə dəvət etdi. Mən hara, nə üçün gəldiyimi ona söylədim. O:

– Sizi heç yerə buraxan deyilik, siz bizim qonağımızsınız – deyib, keçmiş tələbələrimizdən bəzilərinə zəng elədi.

– Bilirsiniz kim gəlib, sevimli müəllimimiz Xalil Medjidoviç, mənim kabinetimdədir – xəbərini çatdırdı.

Aradan cəmi 10-15 dəqiqə keçmişdi ki, mən artıq üç keçmiş tələbəmin əhatəsində idim. Bu məqamda "nümayəndəliyimiz"in məsul işçiləri başı alovlu vağzal rəisinin kabinetinə daxil oldular və məni qarşılamağa gecikdikləri üçün dil-ağız etməyə başladılar. Lakin gec idi. Mən artıq keçmiş tələbələrimin qonağı olacağıma qərar vermişdim. Rəsmilərlə iş yerində görüşəcəyimi bildirdim.

Keçmiş tələbələrim məni Qroznının dağlıq tərəfində hər cür şəraiti olan bir evdə yerləşdirdilər.

Səhər yeməyindən və bir az istirahətdən sonra məni iş yerimə apardılar.

Keçmiş tələbələrim (indi onlar məsul vəzifə sahibləri idi) axşam məni restorana dəvət etdilər. Restoranda bir nəfər də olsa qadın yox idi, əksəriyyət cavanlar idi.

Çeçen rəqsləri məni valeh etmişdi. Burada demək olar ki, hamı rəqs edirdi. Ovqatımızın xoş vaxtında keçmiş tələbələrimdən biri mənə müraciətlə:

– Xəlil Medjidoviç, bizdə bir növ adət halını

alıb restoranda dava salmaq. Odur ki, əgər dava başlasa, narahat olmayın, bir az vuruşub sakitləşəcəklər – məlumat verdi.

– Əziz qonağı öldürmək necə, sizdə adətdirmi? Bəzi dağlı millətlərində intiqam almaq üçün ən əziz qonağı öldürürlər – mən də fikrimi bildirdim.

– Yox, qonaq bizdə müqəddəsdir, toxunulmazdır – deyə məni sakitləşdirdilər. Elə bu vaxt restoranda aləm qarışdı, parta-part düşdü. Maraqlı burası idi ki, heç kim harayçılıq eləmirdi, heç milis də işə qarışmırdı.

Dava necə qəfildən başlamışdısa, qəfildən də dayandı. Hər kəs çəkilib öz yerində oturdu, yeyib-içməyinə davam elədi. Dava eləyənlərin bəzilərinin restorandan çıxarkən qol-qola getmələri gözümdən yayınmadı.

SƏYYAR KABABXANALAR

Mən dəmiryol stansiyalarında kimlərinsə həyətyanı sahələrində becərdiyi pomidor, xiyar, alma-armud, bişirdiyi soyutma kartof, toyuq satmasına qadağa qoyulmasını heç vaxt başa düşə bilməmişəm. Milis işçilərini görəndə pərən-pərən düşən, özünə yer tapa bilməyən bu zavallı insanlara adamın yazığı gəlirdi (düzdür, son illər bu məsələdə münasibət xeyli dəyişib, indi hər kəs öz məhsulunu sata bilir).

Milisin bu çörək pulu qazanan insanları gözümçıxdıya saldığı bir vaxtda Rusiya dəmiryol stansiyalarının birində dayanan qatardan düşəndə gözlərimə inanmadım. Demək olar ki, hər vaqonun yanında platformada böyük manqallar qoyulmuş, əsl səyyar kababxanalar açılmışdı. Bu işi təşkil edənlər həmyerlilərimiz idi. İş yüksək təşkilatçılıqla aparılırdı. Məlum oldu ki, gün ərzində onlarla qoyunun ətindən kabab bişirilir (stansiya çox işlək stansiya idi). Vaqon-restoranlar qabaqcadan sifarişlər də verirlər. Ətlə təminat üçün xüsusi qoyun fermaları yaradılıb. Bir sözlə, həmyerlilərimiz çox təmiz (stansiyanın adı "Qryazi" olsa da) bir işlə məşğul idilər. Mənə isə "afərin, soydaşlarımız!" – demək qalırdı.

QARAÇI QIZI

Kupemizin qapısı ağzında bir qaraçı qızı peyda oldu. Onun kupeyə daxil olmaması üçün mən onu qapıda qarşıladım. Təbii ki, qaraçı qızı falıma baxmağı təklif etdi. Ondan yaxa qurtarmaq üçün etirazlarıma baxmayaraq, onun əl çəkmək fikri yox idi.

– O, əl çəkən deyil, gör cibində xırda-xuruş nə var, ver getsin – həyat yoldaşım məsləhət bildi. Mən cibimdən bir ovuc metal pul çıxarıb ona verdim. O, etiraz edib pulları mənə qaytardı.

– Mən sənin falına pulsuz baxacam, sən yaxşı adamsan – dedi.

Metal pullar olan ovucumu əlləri arasında sıxdı və şirin dilini işə saldı. Nəhayət:

– Aç ovucunu – komandasını verdi. Mən pul olan ovucumu açdım. Qəribədir, pullar yox idi. O:

– Qadan-bəlan bu pullar kimi yox oldu – deyib, bizi tərk etdi.

Sözün düzü, nə və necə baş verdiyini hələ dərk edə bilmirdim. Həyat yoldaşım isə bir qaraçı qızının əlində aciz qalmağıma ürəkdən gülürdü...

Xəlil MƏCİDOĞLU
E-mail: khalil_majid@box.az

PROZA

Syuqoro Yamamoto
(Yaponiya)

QURUMUŞ AĞAC

Hekayə

Xey tikdiyi daxmasında tənha yaşayırdı. Torpağa dörd dirək basdırmışdı, kənarlarını köhnə taxtalarla bağlamışdı, damını, tullanmış köhnə paslı dəmir hissələri ilə örtmüşdü. Daxmanın qapısı o qədər alçaq idi ki, içəri, yalnız ikiqat əyilmiş vəziyyətlə keçmək mümkün idi. Cənub tərəfə açdığı dördkünc pəncərəyə isə, gün işığını güclə buraxan şüşələr salmışdı.

Küçə boyu yaşayanlar evlərini bəzəməyə çalışır, divarlardan ayıdöşəyi çələngləri asır, dibçəklərdə müxtəlif bitkilər əkir, evlərinin qarşısındakı torpaq sahəsində gül-çiçək yetişdirirdilər. Evlərinin dam-divarlarını, qapı-bacasını yorulmadan, parıldayana qədər silib təmizləyir və bununla özlərinə kiçicik sevinc və rahatlıq bəxş edirdilər.

Xey isə bunlar haqqında heç düşünmürdü. Onun daxması çölün ortasında bir qıraqda yerləşirdi. Belə ki, çölün alaq otları arasından daxma güclə seçilirdi. Xey daxmanın qapısından çölə nazik bir çığır açmışdı. Pəncərəsinin qarşısında, hündürlüyü bir metrdən çox olmayan qurumuş, tənha bir ağac nəzərə çarpırdı. Ola bilsin, bu ağac çox illər əvvəl quruduğundan, onun nə ağacı olduğunu təyin etmək mümkün deyildi.

Xey bir kəslə danışmaz, bir kəsə salam verməzdi. Onu salamlayanlara belə cavab verməzdi. Çox nadir hallarda kiminləsə kəlmə kəsərdi. Heç kəs onun əsl adını, yaşını bilmirdi. Görkəmindən ona əlli-altmış yaş vermək olardı. Bəzənsə yetmiş yaşlı qocalara oxşayırdı. Boyu hündür deyildi, bədəni arıq, amma əzələli idi. Gündən qaralmış dərisi öz parlaqlığını itirməmişdi. Ümumiyyətlə, o, sağlam insana bənzəyirdi. Düzgün sifət quruluşu, qalın qaşları üzünün nəcibliyini bir az da gözə çarpdırırdı.

- Olsun ki, cavanlığında yaxşı kişilərdən olub. Elə indi də pis deyil. Deyirlər, bu yaxınlarda yanına bir qadın da gəlibmiş...-quyu başında arvadlar danışırdılar.

- Kimdi onu bəyənən?

- Kim bəyənər, özü bilər. Başqasının işinə burnunuzu soxmayın.

Xeyin bu qeybətlərdən xəbəri olub-olmadığını demək çətin idi.

Hər halda, o, susurdu və elə bil öz tənha subaylıq vəziyyətini dəyişmək fikrində deyildi.

Xey kiçik xalçalar toxumaqla məşğul idi. O, köhnə paltar satanlardan cındır əskilər alır, çöldə kərpicdən düzəltdiyi sobada qazana töküb qaynadır, sonra gündə qurudurdu. Qurudulmuş əski

parçalarını iki santimetr enində kəsib möhkəm bururdu. Onun toxucu dəzgahı çox sadə idi. Görünür, onu da özü düzəltmişdi. Xeyin toxuduğu balaca xalçalar növbənöv çıxırdı – hamamda ayaq altına salmaq da olardı. Amma xalçalar gözəgəlimli və keyfiyyətli olurdu. Odu ki, Xeyin müştəriləri də həmişə çox olurdu.

Səhər tezdən Xey özü ilə dəsmal, köhnə vedrə və ləyən götürüb su quyusuna gedirdi. Yuyunduqdan sonra vedrəni doldurub geriyə qayıdırdı. Rəfdən bir naringi qutusu çıxarıb, ordan bir qədər düyü və arpa götürərək alüminium qazana tökür, yenidən su quyusuna gedib, düyünü və arpanı orda yuyur, daxmaya qayıdıb qazanı ocağın üstünə qoyurdu.

Camaatın əksəriyyəti gündəlik işlə məşğul olduqlarından, tezdənnən durur, Xey ilə bir vaxtda su quyusunun yanına gəlirdilər. Bəziləri onu sorğu-suala tuturdularsa da, ondan cavab ala bilmirdilər. O, adəti üzrə susurdu...

Günlərin bir günü, onun bu qaradinməzliyinə davam gətirməyən gənc bir oğlan özündən çıxıb:

- Karsan, nəsən?.. Sənlə salamlaşanda cavab ver! – deyə bağırdı və Xeyi yumruqlamaq istədisə də, Xeyin donuq, hərəkətsiz üzünə, soyuq baxışlarına baxıb əlini havada saxladı, bərkdən söyməklə kifayətlənib çıxıb getdi.

- Bu necə adamdı?.. Heç tükü də tərpənmir. Üzünə baxırsan, gözləri ölü gözləridir. Damarlarında elə bil qan yox, bomboz su axır... – sonradan həmin cavan deyirdi.

Xey hər gün eyni şey yeyirdi: düyü ilə arpanı yarıbayarı qaynadıb miso və şoraba ilə yeyirdi. Misonu dükandan alırdı, şorabanı isə özü hazırlayırdı.

O, həmişə hərəkətdə idi. Heç harada işləmirdisə də, adət etdiyi gündəlik hərəkətlərini "icra edirdi". Hər səhər cındır əskilərlə dolu böyük kisəni çəkib gətirər, içindəkiləri yerə boşaldar, çeşidləyərdi. Əldəqayırma sobasını qalayar, baka yuyucu toz töküb əskiləri qaynadar, aradabir taxta çubuqla qarışdırardı. Bütün bu işləri o, səssiz-səmirsiz, ətrafına belə baxmadan yerinə yetirərdi. Adama elə gəlirdi ki, onun heç bir hissi, ya düşüncəsi yoxdur.

Su quyusunun başında arvadlar tez-tez Xeyin qeybətini qırardılar.

- Müştərilər xalçanı, az qala, onun əlindən qapırdılar. Indi təsəvvür eləyin, nə qədər pul yığıb...

- Pul onun nəyinə lazımdı ki? Onsuz da tək yaşayır, doğma bir kəsi də yoxdu. Öləndə qəbrinə aparacaq?

- Özünə heç nə qıymır. Kinoya getmir, evinə bir radioqəbuledici də almayıb. Allah bilə, xəlvətcə qızlara xərcləyir.

- Eh, nə axmaqdır. Bizim küçədə kimə göz eləsə, havayı gələr.

Günlərin birində Xeyin daxmasının ağzında, əlində kiçik bağlama, əlli yaşlarında bir qadın göründü. Bu, ortaboylu, biçimli bədən quruluşlu, ağbəniz, qarasaç bir qadın idi, incə sifəti, qara, enli qaşları, dolu dodaqları vardı.

Xey evdə yox idi deyə, qadın onu gözləmək qərarına gəldi. O, evin ətrafında dolaşıb qurumuş ağacın qarşısında dayandı, onun budaqlarına toxundu, sonra evin divarına söykənib oturdu və gözlərini yumdu.

Daxma yol kənarında, kimsəsiz bir yerdə yerləşdiyindən, qonşuların gözündən uzaq idi. Odu ki, heç kəsin sorğu - sualına cavab verməli olmadı. Yaxınlıqda bir it veyillənirdi, başını qaldırıb qadına baxdı və maraqlı heç nə görmədiyindən uzaqlaşıb getdi.

Iki saatdan sonra Xey gəldi. Qadın fikirli olduğu üçün onun gəlişini hiss etmədi. Açılan qapının cırıltısını eşidib, tez ayağa qalxdı və həyəcandan yerindəcə dondu. Yaraşıqlı üzü qızarıb pörtdü, bağlamanı tutan əlləri əsməyə başladı.

Qadın qapını açıb daxmaya daxil olanda, Xey, arxası ona, köhnə gödəkçəsini çıxarırdı. Qadın qapını örtüb astaca:

- Bu mənəm. – dedi.

Xey çönüb, soyuq baxışlarla qadına baxdı. Qadın bağlamanı sinəsinə sıxıb, elə bil özünü müdafiə etmək istəyi ilə baş əydi və elə o dəqiqə də yaraşıqlı sifəti öz gözəlliyini itirdi.

Xey sakitcə-sakitcə papağını çıxartdı. Otağın boş tərəfindəki taxta döşəməyə qalxdı. Qadın yavaş-yavaş "otağa" göz gəzdirməyə başladı: döşəməsi torpaq kandar, stol, stolun altında yuyunmaq üçün ləyən, yuyucu tozla dolu dəmir qutu. Bir neçə şüşə qab, iki vedrə. Üzbəüz divarda alçaq şkaf, yuxarı tərəfdə səliqə ilə düzülmüş qab-qacaq, üzqırxan ülgüc, sabunqabı, aşağı tərəfdə üç naringi qutusu, alüminium qazan.

Qadın bağlamasını taxta döşəmənin kənarına qoydu, bağlamadan ip çıxarıb kimononun enli qollarını çəkib bağladı. Sonra boş vedrəni götürüb daxmadan çıxdı. Həmin gündən qadın Xeyin daxmasında yaşamağa başladı.

Xey onunla danışmırdı, onun tərəfə heç baxmırdı. Ona görə yox ki, onu qəbul eləmirdi, sadəcə, qadının gəlişini, onun bu evdə olmasını tamamilə ağlaşığmaz sayırdı.

Qadın su gətirir, nahar hazırlayır, evi yığışdırır, paltar yuyur, ərzaq almağa gedirdi. Xey onun bişirdiklərini yeyir, yuduğu təmiz paltarı geyir, gecələr qadının onun üçün hazırladığı yataqda yatırdı. Bütün bunları o, düşünmədən, başqa işləri yerinə yetirdiyi kimi edirdi. Hətta yediyi vaxt anlamırdı ki, yeyir. O, sadəcə, lazımi hərəkətləri icra edirdi: yeməyi qaşıqla götürür, ağzına tərəf aparır, çeynəyir və udurdu.

Qadının gəlişi ilə Xeyin həyatında heç bir dəyişiklik baş vermədi. O, əvvəlki kimi, köhnə paltar satanlardan əski-üskü alır, qaynadır, qurudur, nazik hissələrə bölür və xalçalar toxuyurdu. Qadın nədəsə ona kömək etmək istəyəndə, o etiraz etmirdi. Ona istədiyi işi görməyə sakitcə icazə verirdi. Camaatın danışıqlarının əksinə olaraq, Xey qadına dəzgahda işləməyə də icazə verirdi.

Bacarığına və qabiliyyətinə görə Xeyin xalçaları tez satılırdı, hətta tələbat da böyük idi. Odu ki, qadın xalça toxumaq istədikdə, o, sakitcə razılaşaraq, başqa bir işlə məşğul olurdu.

Bir neçə xalça toxuduqdan sonra Xey onları satmağa aparırdı. Qadın evdə tək qalanda, daxmanı səliqə-səhmana salır, çöl tərəfdən ətrafı süpürür, zir-zibili yığıb atırdı.

Axşam yeməyindən sonra Xey bir qədər dincəlir, saat ona qədər xalça toxuyurdu. O, bu işi yalnız ona görə etmirdi ki, ehtiyacı böyük idi: sadəcə, vaxt öldürməyə çalışırdı. Şamın zəif işığında gözləri yaşarmağa başlayanda, o, dəzgahını yığışdırıb yatırdı. Qadın da sakitcə onun yanında uzanıb, üstünə nazik ədyal örtərdi. Şamı söndürəndən sonra otaq zülmətə qərq olardı. Xey çox narahat yatırdı, amma heç vaxt xoruldamırdı.

...Qadın sakitcə ağlamağa başladı. Onun hıçqırtıları səhrada əsən küləyin xışıltısını xatırladırdı. Bir müddətdən sonra o, güclə eşidiləcək səslə pıçıldamağa başladı:

- Dükanda hər şey yaxşıdı. Kürəkən var qüvvəsilə işləyir – qızıl kimi adamdı. Mənə qarşı da yaxşıdı. Səndən söhbət düşəndə, o həmişə səni qonaq dəvət etməyi xahiş edir. – o, hıçqıraraq sözünə davam etdi:

- Mən neyləyim, söylə... Mən ata-anamın yeganə övladı idim, mənə hər şey icazə verilirdi. Bəzən pis hərəkətlər də edirdim, amma başa düşmürdüm ki, belə eləmək olmaz. O adamla o hadisə ona görə baş vermədi ki, o mənim çox xoşuma gəlirdi. Mən uşağı da, başa düşmədən, ondan doğmuşam. Heç olmasa, buna inan.

Xey tərpənmədi.

- Indi mən neyləyim? Bax, artıq iyirmi beş ildi ki, getmisən. Başa düşürəm, sənin üçün ağır olub, amma mənim üçün də dözülməz keçib. Rəhmətlik anam da həmişə deyirdi ki, "səni bağışlamaq olmaz". O, rəhmətə gedəndə, mən özümü lənətlədim, özümə nifrət eləməyə başladım.

"Ağırdır, dözülməzdir, özümə nifrət edirəm..." ifadələri on dəfələrlə səslənirdi, elə bil, əzbərlənmiş monoloq təkrar olunurdu.

- Qatillərin belə, katorqada cəzasını çəkəndən sonra günahından keçirlər. Niyə bağışlamaq istəmirsən? Sən de, sənə görə, nə istəsən, edərəm.

Xey isə susurdu... Qadın nə söyləsə də, nə qədər yalvarsa da, onu eşitmirdi. Elə bil, yol kənarına düşüb qalmış daş idi. Külək əsir, daş isə tərpənmirdi.

Qadın daxmada on iki gün qaldı. On üçüncü gün getməyə hazırlaşdı.

Xey növbəti xalçaları satıb evə qayıdanda, o, taxta döşəmənin kənarında dizinin üstündə bağlama oturmuşdu.

Hava qaralmağa başlayırdı. Xey adəti üzrə, gödəkcəsini və papağını soyunub, qadının yanından ötdü, taxta döşəmənin üstünə qalxdı.

Qadın başını aşağı dikib yerə baxırdı. Bənizi ağarmış, dizlərinin üstündə saxladığı əlləri qırış bağlamışdı. Çox keçmədi ki, arxadan, Xeyin addım səsləri eşidilməyə başladı. Qadın hələ də Xeyin nə isə deyəcəyinə ümid edirdi. Nəhayət, ayağa qalxıb saçlarına tumar verdi, sakitcə ah çəkib:

- Deməli, heç nə düzəlməyəcək?.. Bağışlamaq istəmirsən?Xey torpaq döşəməyə enib, rəfdəki alüminium qazanın qapağını açdı: qazan boş idi. Qadın heç nə bişirməmişdi.

Qazanı boş görüb, düyü və arpa olan qutunu çəkdi. Qadının bu gün yemək hazırlamadığı onu qətiyyən təəccübləndirmədi. Adəti üzrə qazana düyü və arpa töküb daxmadan çıxdı.

Qadın bağlamasını əlinə götürüb, yorğun halda ayağa qalxdı, inamsız baxışlarla daxmanı süzdü. Sonra qətiyyətsiz halda komadan çıxdı və qapını örtdü. Batmaqda olan günəş, səmadakı buludları azacıq işıqlandırırdı... Qadın daxmanı ötüb, qurumuş ağacın yanında – pəncərə qarşısında dayandı, əlini ağaca toxunduraraq:

- Hə... bu yəqin ki, yabanı zeytundu... – pıçıldadı.

Səsi elə ümidsiz idi, elə bil o ağac, ağac olmaqdan imtina eləmişdi. Belini bir az da büküb uzaqlaşdı.

Xey qazanı sobanın üstünə qoyaraq ocaq qalamağa başladı. Ocaqdan ağ tüstü qalxdı, alovun qırmızı dili qazanın altını yalamağa başladı. Alovun işığı Xeyin üzünü işıqlandırdı. Onun üzü hərəkətsiz idi, gözlərini heç nəyə baxmadan bərəldib, qaranlığa dikmişdi.

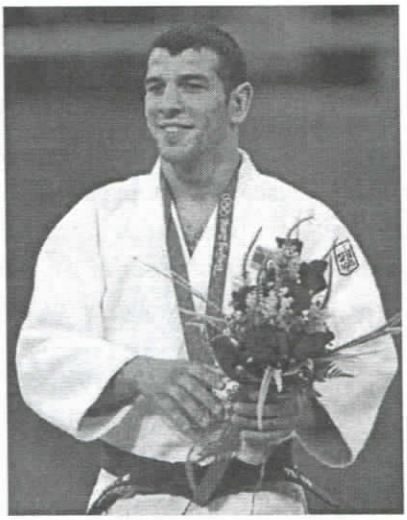
Külək bərkimişdi... soba yavaş-yavaş tüstülənirdi. Xey tüstüdən öskürüb ocağa təzədən bir neçə odun parçası atdı...

Tərcümə edən:
Leyla Abbasova

İDMAN

OLİMPİYA ÇEMPİONU DAHA SƏKKİZ AY GÜLƏŞMƏYƏCƏK

Cüdo üzrə Azərbaycan milli komandasının üzvü, Pekin Yay Olimpiya Oyunlarının qalibi Elnur Məmmədlinin apasport.az saytına müsahibəsi

- Olimpiadadan bəri heç bir yarışda iştirak etməmisiniz. Bu baxımdan güləşəcəyiniz ilk beynəlxalq turnir hansı olacaq?

- Birinci yarışım bu ilin sentyabrında keçiriləcək dünya çempionatı olacaq.

- Amma gələn ay Fransada təşkil olunacaq "Qrand Şlem"də tatami üzərinə çıxacağınız bildirilirdi.

- Düzdür, Fransaya yollanacağam. Orada "Qrand Şlem"də deyil, təlim-məşq toplanışlarında iştirak edəcəyəm. Qarşıdakı aylarda yalnız toplanışlara qatılaraq, dünya çempionatına hazırlaşacağam.

- Daha bir neçə ay güləşməyəcəyinizə səbəb nədir?

- Bir az zədələrim var. Bildiyiniz kimi, sağ ayağımdan iki dəfə – 2006-cı ildə Rusiyada, 2007-ci ildə isə Almaniyada əməliyyat olunmuşam. İndi ayağımda bir qədər ağrılar hiss edirəm.

- Bəs Avropa çempionatında da iştirak etməyəcəksiniz?

- Yəqin ki, yox. Məncə, qitə birinciliyində Azərbaycanın şərəfini son ölkə çempionu titulunu qazanmış Elçin Qasımov qoruyacaq.

- Yeri gəlmişkən, Azərbaycan çempionatında iştirak etməməyiniz birmənalı qarşılanmadı. Xüsusilə, olimpiya çempionunun özü idmançı olduğu halda, digər cüdoçuya medal verməsi tənqid edildi. Sizcə, bu nə dərəcədə doğrudur?

- Çempionatdan kənarda qalmağım zədə amili ilə əlaqədardır. Mükafatlandırma mərasiminə gəlincə, Azərbaycanın müstəqil idman tarixində cüdo üzrə olimpiya çempionu yox idi. Olimpiadanın qalibinin medal verməsi Azərbaycan çempionu üçün fəxrdir. Həmin idmançı da qarşısına məqsəd qoyur ki, mən də olimpiya çempionu olmalıyam.

- Ümumiyyətlə, bəzi idmançıların milli çempionata qatılmamasına münasibətiniz necədir?

- Mən özümə cavabdehəm. Digər idmançılar özləri bilərlər, onların şəxsi məşqçiləri var. Yenə deyirəm, zədəmə görə güləşə bilmədim. 2008-ci ilin əvvəlində, Pekin Yay Olimpiya Oyunları öncəsi ölkə çempionatına qatılmışdım və 81 kq çəki dərəcəsində ikinci yeri tutmuşdum. Həmçinin, ondan əvvəlki birincilikdə də çıxış etmişəm.

- Son vaxtlar siyasi tədbirlərə daha çox vaxt ayırırsınız. Tezliklə idmanı atıb, sırf siyasətlə məşğul olmağı nəzərdə tutmamısınız?

- Xeyr. İdman üçün də vaxt ayırmaq olar, siyasət üçün də. Yəni, hər iki işi paralel aparmaqdan ötrü plan tərtib olunub.

- Olimpiya çempionu olduqdan sonra reklam çarxlarına və ya kinolara çəkilməyə dəvət almısınız?

- Təkliflər çox olub. Lakin bunlardan imtina etmişəm. Çünki marağım olmayıb.

- Ancaq bu yaxınlarda şoubiznes jurnallarının birində model kimi təqdim olunmuşdunuz...

- Jurnalın əməkdaşlarından biri dostum idi. Buna görə jurnala şəkil çəkdirməyə razılıq verdim.

- 2009-cu illə bağlı hədəfləriniz nədir? Bu il qarşınıza hansı məqsədi qoymusunuz?

- Bu il əsas məqsədim dünya çempionu olmaqdır. Bunun üçün ciddi hazırlaşıb, hədəfimə çatmaq istəyirəm. İnşallah, sentyabrda dünya çempionatının qızıl medalını əldə edəcəyimə inanıram.

TƏBABƏT

LEYKEMİYANI ÜZÜM TUMU MÜALİCƏ EDƏCƏK

Kentukki Universitetində (ABŞ) aparılan eksperimentlər göstərmişdir ki, üzüm tumlarından hazırlanan cövhər leykemiyaya səbəb olan xərçəng hüceyrələrinin kütləvi şəkildə "intiharı"na səbəb olur. Cövhəri qəbul etdikdən sonra 24 saat ərzində həmin hüceyrələrin 76 faizi məhv olmuşdur. Üzüm tumundan cövhər dəri, döş, bağırsaq, ağ ciyər, mədə və prostat xərçəngi ilə mübarizədə də səmərəlidir.

Hələlik məlum olmayan səbəbdən cövhər proteini fəallaşdırır və nəticədə xərçəng hüceyrələri özləri özlərini dağıdırlar. Eyni zamanda, o, sağlam hüceyrələrə ziyan yetirmir.

QULAĞINIZ ZƏİF EŞİDİR? BEYİN TƏQSİRKARDIR!

Roçester Universitetinin (ABŞ) tibb mərkəzinin alimləri hesab edirlər ki, beyin bir növ dəyişdirici açar rolunu oynaya bilir. Lazım olanda insan ətrafdakı səslərə məhəl qoymadan yalnız həmsöhbətinin dediklərini eşidir. Yaş ötdükcə bu vərdiş zəifləyir.

Alimlərin fikrincə, buna səbəb eşitmə qabiliyyətinin zəifləməsi deyildir. Beyin nəinki səsləri qəbul edir, həm də onları idarə edir. İnsan həmsöhbətinin sifətinə təkcə ehtiram əlaməti olaraq baxmır. O, həm də başqa səslərdən təcrid olmağa çalışır.

Dinləyici özündən asılı olmayaraq elə nöqtə tapmağa çalışır ki, hər iki qulağı eyni dərəcədə eşitsin.

ALİMLƏR PASSİV SİQARETÇƏKMƏNİN ÜÇÜNCÜ DƏRƏCƏSİNİ MÜƏYYƏN ETMİŞLƏR

Passiv siqaretçəkmənin ziyanından xəbərdar olanlar yaxınlarının yanında siqaret çəkməməyə çalışırlar. Lakin bu da kifayət deyildir.

Tədqiqatçılar əmindirlər ki, zərərli vərdişin ətrafdakılara təsirinin üçüncü dərəcəsi də mövcuddur. Zəhərli maddələr siqaret çəkənin paltarına və saçlarına hopur.

Körpə uşaqlar siqaret çəkənin qucağında nəinki zərərli maddələri udur, həm də onları yalamaqla ağ ciyərləri üçün təhlükə törədirlər. Bu, uşaqların zehni inkişafına da mənfi təsir göstərə bilər.

XƏRÇƏNGƏ QARŞI FİLTR-İMPLANTANT YARADILMIŞDIR

Qan damarına qoşulan kiçik boru qandan xərçəng hüceyrələrini götürüb onları zərərsizləşdirir və yenidən qana buraxır. Borunun daxili səthi xüsusi zülallarla örtülmüşdür. Laboratoriya sınaqları göstərmişdir ki, boru sağlam hüceyrələrə toxunmadan, xərçəng hüceyrələrinin 30 faizini məhv edir. Xərçəngin müalicəsinə bu cür yardım təbabətdə yenilikdir. Ehtimal ki, qanın xərçəng hüceyrələrindən müəyyən qədər təmizlənməsi orqanizmə qalanları ilə mübarizə aparmaqda kömək edəcək.

QADINLAR VƏ KİŞİLƏR SİQARET ÇƏKMƏYİ MÜXTƏLİF CÜR ATMALIDIRLAR

Amerika həkimləri müəyyən etmişlər ki, siqaret çəkməyi atmaq istəyən qadınlar kişilərdən fərqli çətinliklərlə üzləşirlər.

Həkimlər bu zərərli vərdişdən əl çəkməkdə kömək göstərərkən, pasiyentin cinsini nəzərə almalıdırlar. Onların fikrincə, adətən qadınlar əksər hallarda terapiyadan sonra yenidən siqaret çəkirlər, çünki qadınlar depressiya, həyəcan, əsəbilik və ətalətin öhdəsindən çətinliklə gəlirlər.

Uşaq dünyası

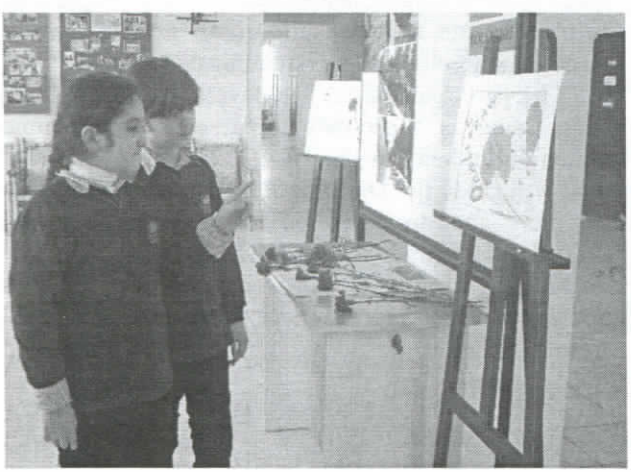
"Xəzər Xəbər" toplusunun məktəblilər üçün əlavəsi

Şəhidlərin xatirəsi yad edildi

Yanvarın 19-da "Dünya" məktəbində qanlı 20 yanvar şəhidlərinin xatirəsinə həsr olunmuş tədbir keçirildi. Şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edildi. Məktəbin tarix müəlliməsi Ülviyyə Ağayeva o günlər haqqında məlumat verdi və həmin günün Azərbaycan tarixinə qəhrəmanlıq tarixi kimi yazıldığını qeyd etdi. VI b sinif şagirdləri Şirinova Esmiralda və Rzayev Seymurun ifasında vətənpərvər ruhlu şeirlər dinlənildi.

Bundan əlavə, məktəbdə 20 yanvar şəhidlərinin xatirəsinə həsr olunmuş fotostend hazırlandı. Yanvarın 16-19-da şagirdlərin Şəhidlər xiyabanına ziyarətləri təşkil edildi.

TEZLİKLƏ BÖYÜ, MURAD!

Bu dəfəki ünvanım I b sinfi oldu. Balacalarla müsahibə məndə həmişə maraq doğurur. Yanılmadığımı bir daha anladım. "Murad Şahmarovla söhbətimiz yaxşı alındı" desəm, səhv etmərəm.

-Murad, özün haqqında nə danışardın?

- Nə soruşsalar, ona cavab verərdim...

-Onda mənim soruşduğum bütün suallara cavab verərsən?

-Bəli.

-Oxumaq, dərs öyrənməklə aran necədir?

-Yaxşı.

-Əlifbanı öyrənib qurtardın? Ən çox sevdiyin hərf hansıdır?

-Demək olar ki, qurtarmışıq. Ən çox sevdiyim hərf isə "J" hərfidir.

-Niyə bu hərf?

-Çünki "Jalə" adını sevirəm. Həm də bu hərfi yazmaq asandır (gülür).

-Ay Murad, sənca insanlar nəyə görə yazıb-oxumağı öyrənirlər?

-Yazıb-oxumağı bacarmasalar, böyüyəndə yaxşı yerlərdə işləyə bilməzlər axı...

-Bəs sən böyüyəndə nəçi olmaq istərdin?

-Futbolçu! Mən bu oyunu çox yaxşı oynayıram. Məhləmizdə futbol oyunu keçiriləndə hamı məni çağırır. Yaxşı top ötürə, qol vura bilirəm...

-Böyüyüb məşhur futbolçu olanda, hansı rəqəmli maykanı geymək istərdin?

-99. Çünki 99 ən böyük rəqəmdir.

-"Dəcəlsənmi" sualını versələr, hansı cavabı verərdin?

-"Mən dəcəl deyiləm" deyərdim (gülür).

-Murad, bayraq görəndə ilk ağlına gələn fikir hansı olur?

-Hər şey yadıma düşür. Ay-ulduz...atam, Vətən.

-Sənca, oğlanlar niyə əsgər getməlidirlər?

-Çünki Vətəni oğlanlar qorumalıdırlar.

-Sənca uşaq olmaq yaxşıdı, yoxsa böyük?

-Böyük! Çünki böyüklərə hər şey olar, balacalara isə yox...

Murada tezliklə böyüməyi diləyərək ayrıldım.

Muradla danışdı: **Mədinə RZAYEVA**

NEWS FROM THE IBO

The exciting news came from the IB Organization last Friday. The challenging but rewarding process which took two years ended successfully. Dunya School has been authorized to teach international Baccalaureate Diploma Programme starting in September 2009 and got the status of international school which is very important for our country today. The world is changing so rapidly and we need a lot of professionals who can deal with these changes and fully contribute the development in the society. And IB is a great help in educating open-minded and well-rounded world citizens.

What is IBO? What is the importance of this programme? It is a new programme in Azerbaijan and probably many people do not have enough information about it. International Baccalaureate (IB) is a recognized leader in the field of international education, encouraging students to be active learners, well-rounded individuals and engaged world citizens .The International Baccalaureate Organization aims to develop inquiring, knowledgeable and caring young people who help to create a better and more peaceful world through intercultural understanding and respect.

The IB Organization has developed the Diploma Programme as a pre-college/university programme aimed at students in the 16–19 age group. Students who will study the Diploma Programme successfully get the chance to start their international education right after they graduate from IB School.

Most of the universities recognize this Diploma and give even more points to those who graduated from IB School.

Rena MUSAYEVA
IB Coordinator

XARİCİ DİLLƏRİN TƏDRİSİ METODİKASINA DAİR FİKİRLƏR

Cəmiyyət dəyişib inkişaf etdikcə ünsiyyət vasitəsi olan dil də inkişaf edir və zaman ərzində müəyyən dəyişikliklərə uğrayır. Və bu dəyişikliklər tədris etdiyimiz dillərin metodlarının yeniləşdirilməsini və ona uyğun müasir və yaradıcı tədris üsullarının tətbiqini zəruriləşdirir. 10-15 il bundan əvvəlki metodlarla xarici dillərin tədrisinin elə də ürəkaçan bir nəticə vermədiyi heç kəsə sirr deyil. Bu onu göstərir ki, biz bu gün tədris metodlarını müasir tələblərə uyğun qurmalıyıq ki, müəyyən nəticələr əldə edə bilək. Qloballaşan dünyamızda insanların yalnız öz dillərini mükəmməl bilmələri ilə kifayətlənmədikləri, başqa xarici dil və mədəniyyətləri öyrənməyə maraq göstərdikləri bir şəraitdə xarici dillərin öyrədilməsində yeni metodlardan istifadə etmək zərurəti ortaya çıxır.

Etiraf edək ki, bu gün Azərbaycanda xarici dillərin tədrisində xeyli irəliləyiş olmasına baxmayaraq, hələ də keçmiş tədris metodlarından istifadə olunur ki, bu da xarici dillərin tədrisində kifayət qədər müvəffəqiyyət qazanılmasına imkan vermir. Ingilis dilini tədris etdiyim uzun illər ərzində məni hər zaman bir sual narahat edir: bizim tələbələr nədən bu qədər çalışmalarına rəgmən ingilis dilində ən sadə şəkildə öz fikirlərini ifadə etməyi bacarmır və ya qorxa-qorxa danışırlar ki, bu da onların öz biliklərinə əmin olmadığını göstərir.

Tələbələr dilin qrammatikasına kifayət qədər bələd olsalar da, bunu tətbiq etməkdə çox çətinlik çəkirlər. Bütün bunların ən böyük səbəblərindən biri dilin tədrisində qrammatik qaydalarla bərabər oxu və yazıya kifayət qədər fikir verilməməsidir. Ingilis dili üzrə dövlət qəbul imtahanlarının da əsasən qrammatika yönlü olduğu üçün tələbələr də danışmağı, öyrəndiklərini tətbiq etməyi bir tərəfə buraxıb, yalnız qrammatik qaydaların cümlələrdə tətbiqi ilə məşğuldurlar. Halbuki, əgər tələbə həmin dildə (bu hər hansı bir xarici dil ola bilər) öz fikirlərini sadə şəkildə ifadə etməyi bacarmırsa, o dilin qrammatikası heç bir işə yaramır. Bəzən mən belə fikirləri söylərkən, ətrafımda məni səhv anlayaraq, sanki dilin qrammatikasının əleyhinə oldugumu düşünüb etiraz edirlər. Xeyr, mən qətiyyən dilin qrammatikasının öyrənilməsinin əleyhinə deyiləm. Qrammatik qaydalar dilin öyrədilməsi fonunda tədris edilməlidir və çalışılmalıdır ki, tələbə birinci növbədə danışsın və lazım gəldikcə ona uyğun olaraq qrammatik qaydalar tədris edilsin. Tələbələr öyrəndikləri qrammatik qaydaları tətbiq etməyi bacardıqdan sonra o biri qaydaların öyrənilməsinə keçilməlidir. Əsasən yalnız qrammatik qaydaların, o cümlədən zaman formalarının dəqiq harada nə zaman işlədilməsinin öyrədilməsi nəticəsində tələbə dilə marağını itirir.

Biz tədris müddətində müxtəlif maraqlı hekayələrdən istifadə etsək və tələbə vaxtının çox hissəsini qrammatik qayda əzbərləmək əvəzinə həmin dildə müxtəlif materiallar oxusa, bu onun həm dünyagörüşünün artmasına, həm də məntiqi təfəkkürünün formalaşmasına səbəb olar. Bu gün bizim bu qədər təhsil ocaqlarımızın olmasına rəğmən kifayət qədər mütəxəssisimizin olmamasının kökündə tədrisimizdə hələ neçə illər bundan əvvəlki metodlardan ayrıla bilməməiyimiz durur. Məsələ orasındadır ki, yeni metodları tətbiq edərkən əksər hallarda valideynlərin də etirazı ilə qarşılaşırsan. Əgər tələbə hər gün qrammatik çalışma etmirsə, valideyn o dərsin keyfiyyətinin aşağı olması qərarına gəlir və etiraz edərkən də, əlbəttə, əsaslı olaraq övladının qəbul imtahanları yönündə hazırlaşdırılmasını tələb edir ki, nəticə də göz qabağındadır.

Məncə, bütün bunların qarşısını almaq üçün birinci növbədə dövlət qəbul imtahanlarının keçirilməsi sistemini dəyişdirmək lazımdır və buna uyğun olaraq da tədris metodları dəyişdirilməlidir. Nə qədər ki, xarici dil üzrə qəbul imtahanları bu qayda ilə keçiriləcək, mən dillərin öyrədilməsində istədiyimiz nəticəyə nail ola bilməyəcəyimiz qənaətindəyəm.

Rəna MUSAYEVA,
ingilis dili müəllimi

MARAQ DÜNYASI

BİLİRSİNİZMİ?

- *Ən uzun avtomobilin 26 təkəri, içində isə kiçik üzgüçülük hovuzu var.*
- *Alyaskanın bayrağını 13 yaşlı oğlan yaradıb.*
- *Ağ evin telefon nömrəsi: (202 456 1414).*
- *Əgər bir stəkan suyun içinə 80 dəqiqə qışqırsaq, su qaynayar.*
- *Yazıçı Hans Xristian Andersen sözləri düzgün yazmırdı.*
- *Dünyada "Coca-Cola"-nı ən çox İslandiya əhalisi içir.*
- *Qadınlar kişilərə nisbətən 2 dəfə çox göz qırpırlar.*
- *Çinlilər "R" hərfini tələffüz edə bilmirlər.*
- *Çəyirtkənin eşitmə orqanı onun dizindədir.*
- *Fillər gündə orta hesabla 2 saat yatırlar.*
- *Əgər Çin əhalisi 2 metr hündürlükdən yerə tullansaydı, yer üzündə 4 bal gücündə zəlzələ baş verərdi.*
- *Dünyada ən balaca çay Miçiqan ştatında yerləşən Saqinay çayıdır.*
- *Canlılar içərisində bədəninə nisbətən ən böyük beynə qarışqa malikdir.*
- *Inəyi pilləkənlə qaldırmaq olar, lakin düşürtmək yox.*
- *Surami Maujgiri adlı hindli 1955-ci ildən 1973-cü ilin oktyabrına qədər ayaq üstə durub. Bu vaxt ərzində yuxusu gəldikdə, divara söykənməsi kifayət edib.*
- *Məşhur alim Demokrit gün işığını güzgü ilə gözünə salması nəticəsində özünü kor edib.*

Hazırlayanı:
7 "b" sinif şagirdi
Nərmin MƏMMƏDOVA

ƏDƏBİYYAT LÜĞƏTİ

Gəlin, öyrənək!

NADİRƏ - kiçik həcmli yumoristik əsər. Nəsrlə yaradılıb, lətifələrə yaxın məzmun və üslub xüsusiyyətli olur.

NAMƏ - Geniş mənada yazı deməkdir. Konkret olaraq isə mənzum məktub mənasındadır. Orta yüzilliklərdə "namə" "kitab" mənasında işlənmişdir. "Namə"-nin "məktub" mənası da var. Ş.İ.Xətainin "Dəhnamə" (on məktub) əsərində olduğu kimi.

NATURAL MƏKTƏB - 19-cu yüzilliyin 30-40-cı illərində ədəbiyyatda qabaqcıl, realist cərəyana verilmiş ad. Natural məktəb nümayəndələri həyatı dərindən öyrənir, varlığı, təbiəti (naturanı) realist əks etdirən əsərlər yaradırdılar. Natural məktəb nümayəndələri həyatı süni surətdə təsvir etməyin əleyhinə çıxırdılar.

NATURALİZM - ədəbiyyat və incəsənətdə həyatı ikinci dərəcəli hadisələrin zahiri təsviri yolu ilə əks etdirmək. 19-cu yüzillikdə Fransada meydana çıxmışdır.

NAZİM - bacarıqla, asanlıqla şeir qoşan, amma həqiqi şairlik istedadı, sənətkarlıq qabiliyyəti yüksək olmayan şəxs.

NEOLOGİZM - cəmiyyətin həyatındakı yeni hadisələri, anlayışları, nailiyyətləri göstərmək üçün xalq dilində yaranan, bədii əsərdə işlədilən yeni söz, yeni ifadə.

NƏFƏS - dərviş təriqəti təkyələrində oxunan mənzum əsər. Heca vəznində olan nəfəslər ayin zamanı, adətən, sazın müşayiəti ilə oxunur. Əruz vəznində də yazılır. Nəfəslərin yaranması Hacı Vəli Bəktaşinin adı ilə bağlıdır.

NƏQARƏT - şeirdə, xüsusən mahnıda hər bəndin sonunda təkrar olunan bir və ya bir neçə misralıq parça. Şeirdə, mahnıda nəqarətdən fikri, duyğunu daha qabarıq nəzərə çatdırmaq üçün istifadə olunur.

NƏSİHƏTNAMƏ - Şərq, həmçinin Azərbaycan ədəbiyyatında bədii - tərbiyəvi səciyyə daşıyan, həm şeir, həm də nəsr şəklində yazılan əsər.

NƏSR - ədəbi yaradıcılığın iki əsas tipindən (poeziya (nəzm) və nəsr) biri. Nəsr ərəbcə "nisar" sözündən olub, mənası "səpələmək", "dağılmaq" deməkdir.

NƏT - dini məzmunlu şeir. Qəsidə formasında olub, əsasən, Məhəmməd peyğəmbərin tərənnümünə həsr edilir.

NİSBƏ - yazıçının adı, təxəllüsü,ləqəbi ilə yanaşı işlənərək onun haralı olduğunu, harada doğulub boya-başa çatdığı yeri bildirir. Misal üçün, "Şirvani" Xaqaninin, "Gəncəvi" Nizaminin nisbəsidir.

NOVATORLUQ - bədii ədəbiyyatın forma və məzmununda xalq üçün əhəmiyyətli, dəyərli olan tamamilə yeni cəhətlər.

NOVELLA - epik növün kiçik formalarından (janrlarından) biri. Hekayənin xüsusi bir növü. Bəzən mənzum (şeirlə) da olur. Novellada təsvir olunan hadisə gözlənilməz sonluqla qurtarır. Ə.Haqverdiyevin "Bomba" hekayəsində olduğu kimi.

NOVRUZİYYƏ - Yaxın və Orta Şərq xalqlarından bəzilərinin ədəbiyyatında baharın başlanmasını bildirən Novruz bayramı münasibətilə yazılmış şeir.

NÖVHƏ - Şərq şeirində mərsiyəyə oxşar matəm nəğməsi.

Hazırlayanı:
Bəhlul ABDULLA

LƏTİFƏLƏR

Artistin cavabı

Film çəkilərkən rejissor artisti tovlayırdı ki, pələng saxlanılan qəfəsə girsin:

- Bu pələng körpə olanda süd içib, qorxub eləməyin.

- Mən də körpə olanda süd içmişəm, amma indi ət yeyirəm...

Həssaslıq

- Kiçik oğlum başıma müsibət açıb. Təzə əsərimin əlyazmasını atıb sobaya. Bir səhifəsi də ələ gəlməyib. Hamısı yanıb kül olub.

- Uşağın neçə yaşı var?

- Dörd.

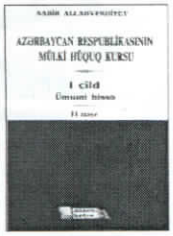
- Bəyəm indidən oxumaq bilir?

Sövdələşmə

- Oğlum, əllərini yusan, sənə beş manat verəcəyəm, üzünü yusan 10 manat manat.

- Ana, bəlkə elə çimim?!

KİTABXANAMIZIN YENİ KİTABLARI

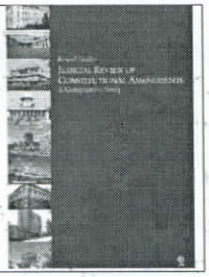

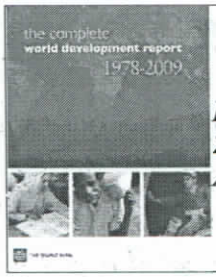
Allahverdiyev S. Azərbaycan Respublikasının mülki hüquq kursu: ümumi hissə. – 2-ci nəşr. –Bakı: Digesta, 2008. – 944 s.

Polad Ə. Həzrəti Əli. – Bakı: Oskar, 2008. – 372 s.

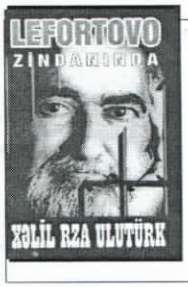

Gözler K. Judicial review of constitutional amendments: a comparative study. – Bursa: Ekin Press, 2008. – 126 p.
– ISBN 978-9944-141-73-4

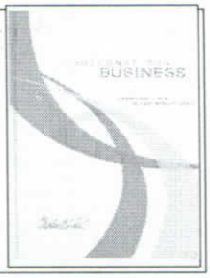

The Complete World Development Report, 1978-2008 - Single User DVD: 30th Anniversary Edition

Xəlil Rza Ulutürk. Lefortovo zindanında. – Bakı: Çinar-Çap, 2006. – 482 s.

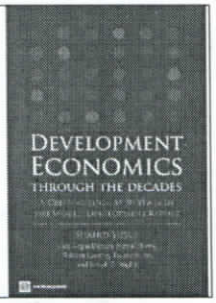
Hill Ch. International business: competing in the global marketplace. – 7th ed. – Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2009. –
ISBN 978-0-07-338134-3

Polad Ə. Əzab yüklü eşşək. – Bakı: Nurlan, 2004. – 256 s.

Yusif S. Development economics through the decades: a critical look at thirty years of the world development report. – Washington: World Bank, 2009. – 188 p.
– ISBN 978-0-8213-7255-5

Hazırlayanı: Lyudmila SOTOVA

KHAZAR VIEW

XƏZƏR XƏBƏR

Öz ciddi məzmunu və rəngarəngliyi ilə seçilən
"Xəzər Xəbər" toplusu yenə sizin görüşünüzə gəlib.
"Xəzər Xəbər"də Azərbaycan, rus, ingilis,
türk və başqa dillərdə dərc olunan maraqlı xəbərlər,
ali və orta təhsil haqqında yeniliklər,
poeziya və ədəbiyyat səhifələri, məzəli əhvalatlar,
elmi əsərlər, siyasətə, mədəniyyətə, idmana aid yazılar, qəribə
sevgi macəraları, uşaq yaradıcılığı, maraqlı yarışlar -
müsabiqələr və s. könlünüzcə olacaq.
"Xəzər Xəbər" gənclərin və oxuyan,
düşünən hər kəsin dərgisidir.
"Xəzər Xəbər"i İNTERNET vasitəsilə dünyanın
hər yerində oxuyurlar.
"Xəzər Xəbər"i siz də oxuyun!
"Xəzər Xəbər"ə siz də yazın!
"Xəzər Xəbər"i şəhərimizdəki qəzet-jurnal
köşklərindən ala bilərsiniz.
"Xəzər Xəbər" ayda iki dəfə çıxır.

Ünvan: Bakı şəhəri,
Məhsəti küçəsi, 11.
Əlaqə telefonları: 421-79-16
421-10-93.
E-mail: xazarxabar@khazar.org